

Treball de Recerca

REFUGIATS: LA SEQÜELA ERRANT D'UNA GUERRA

Alumne: Ane Arzamendi Ayneto

Tutor: Joan Berga Jorquera

Vedruna Sagrat Cor

Tarragona, desembre 2018

Índex

1.- Introducció	pàg. 04
2.- Objectius	pàg. 05
3.- Metodologia	pàg. 06
4.- Una guerra mundial dins d'un pam de terra	pàg. 07
4.1 - Antecedents	pàg. 07
4.2 - El règim d'Assad	pàg. 08
4.3 - La Primavera Àrab	pàg. 08
4.4 - La guerra civil	pàg. 09
4.5 - L'èxode siria	pàg. 11
5.- El nucli de la tragèdia: les persones	pàg. 14
5.1 - Dues fases	pàg. 14
5.2 - Refugiats i immigrants econòmics	pàg. 15
5.3 - Els reptes del nouvingut	pàg. 16
5.4 - El risc del gueto	pàg. 17
5.5 - El sistema d'acollida	pàg. 17
5.6 - La "crisi silenciosa"	pàg. 19
5.7 - Un problema no resolt	pàg. 21
5.8 - Compromisos incomplets	pàg. 21
6.- Una mirada a través de la pantalla	pàg. 23
6.1 - La població civil en el punt de mira	pàg. 23
6.2 - Humanitzar les notícies	pàg. 24
6.3 - La primera víctima de les guerres	pàg. 24
6.4 - Un filó per a les <i>fake news</i>	pàg. 26
7.- La perspectiva jurídica del conflicte	pàg. 27
7.1 - El concepte jurídic de refugiat	pàg. 28
7.2 - L'espai únic europeu	pàg. 28
7.3 - La necessària revisió del model	pàg. 29
7.4 - L'externalització de fronteres	pàg. 30
7.5 - La manca d'una estratègia diferenciada	pàg. 31
8.- La resposta institucional	pàg. 33
8.1 - Àmbit estatal	pàg. 33
8.2 - Àmbit autonòmic	pàg. 34
8.3 - Àmbit municipal	pàg. 39
8.4 - Altres programes i informes	pàg. 40

9.- Un cop de mà.....	pàg. 43
9.1 - Els programes de mentoria	pàg. 43
9.2 - El Programa Català de Refugi	pàg. 44
9.3 - Una visió des del terreny	pàg. 45
10.- Un drama en primera persona	pàg. 46
11.- Conclusions	pàg. 48
12.- Webgrafia	pàg. 50

1.- Introducció

Refugiats: una paraula, milers de històries. Durant el últims anys hem anat veient com la guerra de Síria anava apareixent i desapareixent dels nostres telediaris, deixant al seu pas diferents històries, imatges i escenaris que ocupaven la nostra ment durant tot just uns dies. Els ciutadans dels països occidentals han rebut habitualment una informació volàtil i intermitent sobre aquest drama, el que ha dificultat obtenir una imatge completa del que allí estava succeint des de les diferents perspectives des de les que es podien analitzar aquests esdeveniments.

Font: THE NEW ARAB

Un dels fenòmens més impactants d'aquesta guerra ha estat l'enorme marea de refugiats que ha generat. Tan sols durant el any 2017, més de cent setanta mil immigrants van aconseguir creuar el Mediterrani en direcció a Europa. Lamentablement, es calcula que tres mil cent setze persones no van tenir la mateixa sort i van deixar les seves vides al mar durant l'any passat.

No obstan, l'allau de dades que portem anys rebent pot provocar que les xifres acabin sent per a nosaltres només xifres, un fred nombre darrere del qual existeixen essers humans, vides que emprenen un llarg viatge per deixar de sobreviure i començar a viure. Al llarg de les properes pàgines intentarem oferir una visió calidoscòpica d'una tragèdia que, tot i desenvolupar-se a pocs milers de milles de la nostra costa, se'ns mostra amb freqüència més llunyana i aliena del que realment és.

2.- Objectius

- Està la societat europea suficientment sensibilitzada davant el drama dels refugiats?
- Estan mostrant els mitjans la vertadera situació dels refugiats davant l'opinió pública?
- S'està afrontant l'èxode siri respectant els tractats internacionals?
- La migració massiva a Europa es planteja com una solució provisional o definitiva?
- Per què la solidaritat cap als siris es converteix en rebuig quan arriben a Europa?

3.- Metodologia

Estem habituats a percebre la realitat en un marc contextulitzador que determina la forma en què assimilem aquesta percepció, un fenomen que freqüentment perjudica una visió global del que ens envolta. L'objectiu del present projecte és analitzar el fet migratori des d'una perspectiva multidisciplinar, i per a això hem tingut el plaer de conversar amb destacats professionals en diferents camps del coneixement i amb persones directament implicades en el drama del refugiats siris.

PERSPECTIVA HISTÒRICA – **Dr. Antoni Jordà Fernández**

Llicenciat en Dret, Història Moderna, Història General i Geografia.
Catedràtic d'Història del Dret de la Universitat Rovira i Virgili
Membre de la Société d'Histoire du Droit de Paris
Acadèmic de la Reial Acadèmia de Jurisprudència i Legislació
Acadèmic de la Reial Acadèmia de la Història

PERSPECTIVA SOCIOLÒGICA - **Dr. Angel Belzunegui Eraso**

Professor titular de sociologia de la Universitat Rovira i Virgili
Professor visitant de les universitats de Rennes, Montpellier i Fribourg
Coordinador del Social & Business Research Laboratory (SBRLab)
Director de la Càtedra d'Inclusió Social de la URV

PERSPECTIVA PERIODÍSTICA - **Alex Saldaña Redondo**

Periodista i escriptor
Premi Literari Constantí 2017
Subdirector del Diari de Tarragona

PERSPECTIVA JURÍDICA - **Dr. Santiago Castellà Surribas**

Llicenciat en Dret i Ciències Polítiques
Professor de Dret Internacional a la Universitat Rovira i Virgili
Va ser degà de la Facultat de Ciències Jurídiques y vicerector de la URV

PERSPECTIVA INSTITUCIONAL - **Javier Villamayor Caamaño**

Llicenciat en Dret per la URV i la Università degli Studi di Trento
Màster en Economia per la London School of Economics
Màster en Politiques Publiques i Socials per la Johns Hopkins University
Tinent d'alcalde de Serveis a la Persona de l'Ajuntament de Tarragona

PERSPECTIVA COL·LABORATIVA - **Rita Grané Moro**

Directora de Punt de Referència
Presidenta la Coordinadora de Mentoria Social

PERSPECTIVA VIVENCIAL - **Khadija**

Refugiada siriana

4.- Una guerra mundial dins d'un pam de terra

4.1 - Antecedents

Els orígens de l'actual tragèdia siriana cal buscar-los al 1963, quan el Partit Baath Àrab Socialista va arribar al poder després d'un cop d'Estat. L'any 1966 un altre cop va enderrocar a Michel Aflaq i Salah al-Din al-Bitar, i al novembre de l'any 1970 el General Hafez al-Assad, ministre de Defensa, va encapçalar el que va anomenar una "revolució correctiva", arribant a primer ministre.

Al març de l'any 1971, Assad es va declarar president, posició que mantindria fins a la seva mort. Des de llavors, la Branca Regional Síria, secular del Partit Baath, s'ha mantingut com l'autoritat política dominant, i els ciutadans sirians només poden aprovar al President per referèndum.

Font: THE DIPLOMATIC COURIER

L'actual president Baixar al-Assad, fill d'Hafez al-Assad, es troba en el poder des de la defunció del seu pare el 17 de juliol de l'any 2000. El seu partit pertany al Front Nacional Progressista, amb una aclaparadora majoria al Parlament.

Entre juliol de l'any 2000 i l'agost de l'any 2001, va tenir lloc una "Primavera de Damasc", amb un intens debat polític i social. El període es va

caracteritzar per l'aparició de nombrosos fòrums polítics, on grups de persones amb idees afins es reunien en llars privades per debatre assumptes de caràcter polític i social. Activistes polítics com ara Riad Seif, Haitham al-Maleh, Kamal al-Labwani, Riad al-Turk i Aref Dalila van ser importants en el desenvolupament de aquest moviment.

4.2 - El règim d'Assad

La família Assad pertany a la secta alauita, una branca del xiisme que compren un 12,6% de la població Síria. Els alauites tenen majoria tan a les grans ciutats com als alts càrrecs del govern, de manera que tradicionalment han generat ressentiment entre els sunnites que constitueixen la major part de la població rural. Molts dels membres propers a la família al-Assad han obtingut llocs en el Govern des de l'ascensió de Hafez al poder.

Lògicament, el descontentament contra el govern ha sigut històricament més fort en les poblacions rurals de Síria, especialment entre sunnites conservadors i religiosos. Aquestes zones incloïen, abans de la guerra, ciutats amb alts índexs de pobresa, com Daraa i Homs, i els districtes més pobres de les grans ciutats. Les desigualtats socioeconòmiques es van incrementar significativament després de les polítiques corporativistes iniciades per Hafez al-Assad en els seus últims anys i accelerades pel seu fill Bashar. Amb un èmfasi en el sector serveis, aquestes polítiques tendien a beneficiar una minoria de la població, particularment a aquells que tenien connexions amb el govern i membres de la classe comerciant sunnita de Damasc i Alep mitjançant la concessió de privilegis tan econòmics com fiscals.

4.3 – La Primavera Àrab

La Primavera Àrab va ser un moviment social que pretenia una remodelació política en els països de la regió. Al desembre de l'any 2010 van aparèixer a Tunísia grans protestes de caràcter antigovernamental, i més tard es van escampar per tot el món àrab. Al gener i febrer de l'any 2011 es van dur a terme revolucions a Tunísia i Egipte, i els seus governs autoritaris van ser enderrocats. També a Líbia es van produir manifestacions que van derivar en una rebel·lió armada, i més tard en una guerra civil. Altres països àrabs també van protestar i alguns governs van tractar d'acontentar el poble fent algunes reformes i canvis en el govern.

Tot i que la Primavera Àrab va tenir un efecte democratitzador en diversos estats de la zona, en arribar a Síria va desembocar en una brutal guerra civil que encara perviu. D'altra banda, pot semblar que els canvis a Tunísia o Egipte no van tenir continuïtat en aquest país.

Segons Antoni Jordà, catedràtic d'Història del Dret, no està gens clar que realment s'hagin produït "canvis" a Tunísia o Egipte arran de la denominada "primavera àrab". En el cas d'Egipte, per exemple, la consolidació d'un règim polític militaritzat ha bloquejat qualsevol intent d'obertura política del sistema en un sentit democràtic occidental, tot i que ha deixat fora del règim al sector integrista islamista dels "Germans Musulmans". En el cas de Tunísia la feblesa dels canvis assolits, junt amb la presència de poderosos veïns "instal·lats" en una inestabilitat política permanent (Argèlia, i especialment, Líbia), han provocat que les tímides reformes polítiques inicialment aplicades hagin quedat paralizades.

Font: SCOOPNEST

Dit això, el cas de Síria queda forçosament al marge per la seva pròpia singularitat històrica: la creació l'any 1970 del règim polític baassista en la persona de Hafez-el-Assad va permetre la consolidació d'un Estat militaritzat, aliat d'Egipte i de l'antiga URSS, i acèrrim enemic d'Israel, a qui va inicialment atacar, sense èxit, el 1973 en la guerra del Yom Kippur; i posteriorment va intentar bloquejar (també sense èxit), ocupant el Líban. La mort de Hafez-el-Assad i la successió per part del seu fill Bashar-el-Assad va modificar lleugerament les característiques del règim: certa liberalització política que ràpidament fou limitada per interessos de l'Exèrcit i dels sectors religiosos més integristes. A partir de l'any 2011, enmig de la coneguda com "primavera àrab", les protestes populars exigint canvis polítics van ser massives, però també fortament reprimides.

4.4 – La guerra civil

Tot plegat va fer esclatar una guerra civil, on una part de l'exèrcit sirianès va unir a un exèrcit popular. Les aliances internacionals van abocar al règim

sirià d'Assad a rebre el suport d'Iran, del sector xiïta libanès Hizbulà, i de Rússia; i els rebels van obtenir suport directe o indirecte d'Aràbia Saudí, Qatar, i especialment del denominat Estat Islàmic en diverses versions. Aquesta circumstància va provocar la intervenció en la guerra dels EEUU, França i Regne Unit, actuant en contra d'Assad i en suport dels rebels sirians.

Orient Pròxim ha estat tradicionalment una zona calenta on s'han desenvolupat innumbrables conflictes bèl·lics al llarg de la història. És evident, segons comenta el Dr. Jordà, que aquesta conflictivitat a la zona ha tingut i té una gran influència en els orígens de la guerra civil siriana. La creació de l'Estat d'Israel, l'any 1948, tolerada i acceptada per les potències occidentals d'aquell moment (EEUU, França i Gran Bretanya), va provocar un seguit de guerres amb els estats musulmans veïns (Egipte, Jordània i Líban, principalment), que consideraven l'Estat israelià com una amenaça i un atac a la seva estabilitat política i integritat religiosa. Sense oblidar, a més, la situació dels palestins, tant dels que van quedar englobats en el nou Estat d'Israel com dels que van restar obligats a fugir a les fronteres amb Egipte i Líban, i sobre tot Jordània.

Les successives guerres arabo-israelianes van acabar sempre amb la victòria israeliana (amb el suport internacional dels EEUU i els seus aliats), i la derrota dels estats musulmans (que rebien el suport de l'antiga URSS). Aquests conflictes han provocat una militarització permanent d'aquells països, impedit una transformació política democràtica dels estats àrabs, i generant un estat d'Israel basat en un sistema democràtic occidental que viu en un permanent estat de guerra: qualsevol canvi, moviment o transformació política de qualsevol dels Estats de la zona genera d'immediat un recel i desconfiança per les possibles conseqüències (negatives) que pot provocar en la zona. D'aquí la tensió constant i permanent que es viu en l'Orient Pròxim. I si hi afegim, opina Antoni Jordà, els interessos econòmics existents (especialment, la producció i distribució del petroli, que afecten al món occidental de forma directa, i el control dels recursos hídrics, gran objecte de disputa en tota la regió) podrem entendre millor com els antecedents històrics i els interessos actuals formen una barreja explosiva que provoca inestabilitat, conflictes i guerres, amb totes les seqüeles que comporten.

Pel que fa a l'actual conflicte siria, a causa de la participació de nombroses potències estrangeres alguns l'han qualificat de guerra subsidiària. Efectivament, el govern d'Assad compta amb el suport de Rússia, que el considera un país aliat des de temps de la Unió Soviètica, la República Islàmica de l'Iran i l'organització libanesa Hezbolá. Defensen que les manifestacions i primeres revoltes armades van ser organitzades i finançades per Occident, així com a alguns grups jihadistes, per precipitar la caiguda del govern i controlar el país. L'oposició siriana va ser recolzada per Estats Units, Turquia, Aràbia Saudita i altres països aliats occidentals i del Golf Pèrsic. A la

primavera de l'any 2018, després de la victòria a Adu Duhur, Guta Oriental i Qalamoon Oriental, diversos mitjans occidentals consideren que el govern siria ha guanyat la guerra civil, encara que no controla tot el territori de Síria. Però, recolzat per Rússia i l'Iran, no hi ha ningú que realment s'hi pugui enfrontar.

Font: ONE MAGAZINE

4.5 - L'èxode siria

Com a conseqüència del conflicte civil, centenars de milers de ciutadans sirians han fugit del país, gran part d'ells cap a Europa. Si tirem la vista enrere, hi podem observar algun precedent proper sobre un moviment de refugiats tan ràpid i massiu. Cal recordar, com indica el Dr. Jordà, els desplaçaments forçosos provocats tant per les dues guerres mundials del segle XX, com per processos revolucionaris com la revolució soviètica i la revolució xinesa. En general, són desplaçaments provocats per l'avanç dels exèrcits, o per por a les represàlies de les diverses milícies o grups armats no regularitzats.

Hi ha també un altre tipus de desplaçaments migratoris, puntualitza, de vegades difícils de separar dels anteriors, generats per decisions polítiques relacionades amb la llengua, la raça o la religió, o les idees de grups minoritaris que es veuen obligats a moure's dins del mateix Estat per acabar confinats en una determinada regió (cas dels kurds a Turquia), o simplement són expulsats per via dels pogroms del seu país (com els jueus de Rússia, durant el segle XIX). Són desplaçaments que generen la figura del "refugiat", que busca la protecció no tant de les autoritats que l'han obligat a fugir, sinó

d'altres Estats o de les institucions internacionals en demanda d'un "refugi" o asil segur.

En el cas de Síria ens trobem davant d'una barreja de causes (bèl·liques, religioses, ideològiques) que han provocat un procés migratori d'abast considerable quantitativament parlant, i que a més ha coincidit en el temps i en l'espai amb un flux migratori, provocat per causes essencialment econòmiques, provinent de l'Àfrica subsahariana i de zones geogràfiques properes de l'Orient Mitjà (Líban, Irak, Pakistan, Afganistan, Índia, Iran, etc.). Tot plegat va provocar un enorme allau migratori per via terrestre (passant per Síria i Turquia), amb la finalitat de penetrar a la Unió Europea via Grècia. Aquesta via fou aturada a partir de 2016 a les portes de Turquia, per la qual cosa els fluxos migratoris i de refugiats han buscat altres vies d'accés a la Unió Europea: per via terrestre fins al Marroc, i d'aquí passant a Espanya (via Ceuta o Melilla, o directament amb pasteres amb destinació a les Illes Canàries, o les costes andaluses); o bé per via terrestre fins a Líbia, i intentar entrar després a la Unió Europea via Malta o Itàlia, tot i que aquestes darreres vies fa mesos que estan parcialment bloquejades per la oposició dels governs respectius.

Cal afegir, apunta, que no existeix quantitativament un gran augment dels processos migratoris i de refugiats si ho comparem amb altres èpoques històriques: la colonització dels Estats Units d'Amèrica o de Canadà durant el segle XIX i XX va comportar molts més moviments migratoris arreu d'Europa en direcció a Amèrica. El problema no és la quantitat de persones que migren, el problema és si el món dels països econòmicament més desenvolupats pot o vol compartir, integrar i assumir el resultat dels moviments migratoris. Conseqüentment, la imminent arribada d'aquestes famílies està xocant amb el rebuig de part de la població local. Podem dir, de certa manera, que és comparable aquesta marea humana amb altres esdeveniments passats en els quals no vam ser receptors sinó generadors d'emigració. Si bé les causes del moviments migratoris actuals no són massa diferents de les d'altres èpoques, és cert que l'acceptació o rebuig d'aquest fet per part dels països "receptors" varia en relació a la situació econòmica i social. En efecte, si el país receptor necessita mà d'obra pel seu desenvolupament, o precisa d'una mà d'obra molt qualificada o especialitzada, el procés migratori serà ben rebut, oferint fins i tot facilitats per a una integració social, cultural etc. dels nouvinguts. Exemples com la reconstrucció d'alguns països d'Europa després de la segona mundial, o l'emigració a Sud-Amèrica, o l'emigració del món rural al món industrialitzat, etc. ens mostren que les migracions poden ser beneficioses per a les regions o països receptors, que les assumeixen com una font de desenvolupament i progrés econòmic.

La desconfiança u oposició, afegeix Jordà, sorgeixen quan l'arribada migratòria coincideix amb època de dificultats econòmiques, i es genera la

percepció de que els migrants estan "ocupant" llocs de treball (que són escassos) o subvencions i ajudes (també escasses). Si a més no hi ha una política clara pel que fa a acollida, formació, integració, etc. dels immigrants, la població pot rebre missatges contradictoris per part de grups polítics interessats en la confrontació, la xenofòbia i el racisme. En definitiva, conclou, ens pot conduir cap a "un camí socialment perillós."

Font: THE TIMES

Per fer-nos una idea de les xifres que es manegen en l'èxode sirianà, podem aportar algunes dades contrastades de l'any 2016. En aquell moment, la guerra havia acabat amb la vida d'entre tres-cents mil i mig milió de persones. Dels vint-i-dos milions d'habitants del país, més de la meitat van haver de fugir. Cinc milions van arribar a països veïns: Turquia va acollir a tres milions de sirians, el Líban a prop d'un milió, i prop de sis-cents mil van anar a Jordània. Tres quarts parts dels refugiats d'aquell any van ser dones i nens. Segons xifres d'Unicef, almenys sis-cents cinquanta-dos nens van ser assassinats, un 20% més que en 2015. Van ser reclutats gairebé mil nens soldats per lluitar directament en primera línia. Els més vulnerables van ser els tres milions que es trobaven en zones de difícil accés. D'ells, tres-cents mil van viure sota setge, gairebé completament aïllats de l'ajuda humanitària. Més de tres-cents centres mèdics van quedar reduïts a roques l'any 2016.

5.- El nucli de la tragèdia: les persones

Com acabem d'assenyalar, centenars de milers de ciutadans sirians han hagut d'abandonar les seves llars com a conseqüència de la guerra. Podem considerar que hi han hagut dos moments durant el procés migratori els quals hem de tenir en compte a l'hora de crear un perfil sociològic de les persones que fugeixen del conflicte sirianà.

5.1 - Dues fases

En un primer moment, el qual coincideix amb la conquesta progressiva de territori sirianà pel Dsh, es va produir majoritàriament una migració cap a Europa. Aquesta migració va ser de cop i, de manera inesperada, van entrar a Europa centenars de milers de refugiats dels que no es tenia cap informació. En dit moment no es disposava de controls fronterers com els que posteriorment es van posar a Grècia i Hongria, per exemple. Aproximadament un milió de refugiats van anar cap a la zona d'Alemanya i en menors quantitats van anar desplaçant-se cap a altres països.

Font: NEWSWEEK

El segon moment seria ja un cop en que la UE ordena controlar les fronteres per les pressions dels països membres i que permeten identificar amb més precisió els perfils de les persones que volen residir a Europa procedents del conflicte sirianà.

Pel que sabem dels registres en els quals hi consta un cop que van arribar a Alemanya i dels refugiats posteriors, no es pot dir que hi hagi un perfil exclusiu, determinat, des del punt de vista sociològic. Hi trobem persones de diverses professions, famílies amb fills, homes i dones sols. Predominen les persones adultes i joves, a diferència de la gent més gran, que a romàs al país. Tenim coneixement de que els estalvis familiars han servit per pagar el procés migratori de joves i de famílies de matrimonis joves, fet que ha contribuït a que la gent gran estigui menys present en la migració.

5.2 - Refugiats i immigrants econòmics

La distinció conceptual entre refugiats i immigrants econòmics comporta importants repercussions a nivell legal. De fet, existeixen també diferències a nivell sociològic entre ambdós col·lectius. Parlem de dues categories que analíticament s'han de diferenciar tot i que, de vegades, poden arribar en alguns casos a barrejar-se. Segons l'Àngel Belzunegui, professor de sociologia i director de la Càtedra d'Inclusió Social de la URV, podem diferenciar els següents grups:

- Persones que poden considerar-se refugiades.
- Persones que migren per motius estrictament econòmics.
- Persones que migren per motius econòmics, que alhora han estat desplaçades del seu territori d'origen per motius bèl·lics, catàstrofes naturals (el que s'anomena ara migrants mediambientals)

Aquet afirma que probablement podríem trobar altres grups, els quals es barrejarien amb les categories anteriors. De fet hi ha diferències entre els propis migrants econòmics depenent de d'on vinguin. Els procedents de països llatinoamericans acostumen a tenir més poder adquisitiu que els procedents del Magreb i un major nivell d'estudis. Amb els refugiats és més difícil, com ja hem dit abans, determinar un perfil ja que els conflictes bèl·lics afecten tota la població. Lògicament els que tenen més poder adquisitiu marxen abans de les zones de conflicte, però tal i com diu el sociòleg, afecten a tota la població.

Com podem observar en el nostre dia a dia, alguns europeus no oculten el seu recel davant l'arribada massiva de refugiats al continent. L'hipòtesi del professor Belzunegui presenta que el major rebuig entre la població autòctona es produeix en les capes socials que competeixen pels recursos amb els autòctons. Quan es fan enquestes, els majors nivells de rebuig en la població es dona entre les classes baixes o mitjanes-baixes, i les capes socials elevades puntuen amb menys rebuig. Aquest és el que denominem "l'efecte contacte": els migrants, siguin refugiats i/o econòmics, conviuen amb gent amb recursos limitats en barris, accedeixen a la provisió de transferències,

prestacions socials i recursos socials i aquí entren en conflicte competencial amb els autòctons.

Aquesta és una percepció que té la gent i per tant acaba conformant un estat d'opinió (sigui fals o no) de que els "de fora" s'ho emporten tot. Les capes socials elevades, puntuava, normalment són empleats dels migrants i tenen una percepció completament diferent.

5.3 - Els reptes del nouvingut

El refugiat que arriba al nostre país acostuma a enfrontar-se davant dos principals reptes; adaptar-se a una societat la qual té valors diferents als seus, i integrar-se en la seva estructura sociolaboral. Depenent d'on vingui cada persona pot semblar més complex un aspecte que un altre. Segons opina Angel. Belzunegui, una gran part depèn de la classe social originària de cada refugiat.

Font: ROMANIA LIBERA

Per exemple, consta que els veneçolans que viuen a Madrid (els darrers anys ha hagut una important arribada de veneçolans benestants que han vingut a viure al barri de Salamanca, de fet li diuen la "Little Venezuela") no han tingut cap problema a l'hora d'integrar-se ni econòmicament ni socialment. Ara bé, si ets pobre o no tens recursos i de cultura siriana, o marroquina, o d'altre país de majoria musulmana, els problemes d'integració són majors i se superposen. En aquest cas, tindràs problemes per trobar feina i a més per encaixar determinades pautes conductuals de les nostres

societats europees. Aquí, recalca el Dr. Belzunegui, s'ha de dir una cosa ben interessant: "Els problemes d'integració sociocultural dels migrants i/o refugiats es poden donar per les dues bandes. Vull dir que no sempre hi ha entrebancs per part de la societat receptora, sinó que també els propis migrants rebutgen el marc cultural europeu (en temes de convivència, en temes de gènere, en l'escola...)". Finalment conclou dient; "Crec que és més senzilla la integració laboral que no pas la sociocultural, entre d'altres coses perquè les feines que fan una bona part de les persones migrants són feines mal remunerades i en condicions laborals molt precàries."

5.4 - El risc del gueto

Europa, en altres ocasions, ha patit els efectes no desitjats de l'existència de guetos on el col·lectiu immigrant viu d'esquena a la societat. Aquest aspecte, segons Angel Belzunegui, és d'enorme complexitat.

En primer lloc, ens explica, perquè no es pot obligar ningú a viure on no vulgui i, en segon lloc, perquè és una pràctica habitual que els procedents d'un país determinat acabin buscant-se entre ells per conviure. Això, per exemple feien els espanyols en la dècada dels anys 60 que anaven a viure a França o a Alemanya. A Saint-Denis, al costat de París, encara hi ha un barri que li diuen el dels espanyols. A Tarragona també tenim aquest fenomen, concretament a Sant Salvador i a algunes zones de Ponent hi ha una elevada concentració d'immigració marroquina. Els immigrants busquen residir en els mateixos llocs perquè estableixen economies d'intercanvi de recursos dins de les seves comunitats, a més a més de per motius de proximitat cultural, enyorança, etc., que també hi juguen un paper important.

El que hem vist a altres països, particularment a França, Bèlgica, Alemanya i a Anglaterra, és que determinades zones s'han convertit en llocs on s'han establert pràctiques alienes al dret que regeix al país, aplicant en nombroses ocasions lleis derivades de la sharia. Això és perillós, ja que pot arribar a impedir la convivència. El que s'hauria de fer, opina, és tenir un major control sobre els grups que operen en cada territori i decididament actuar contra aquells que no respecten les lleis locals. És molt poc probable que es pugui intervenir directament sobre les opcions residencials de les persones, però es podria actuar oferint possibilitats residencials diverses a les famílies a preus assequibles. Per això faria falta més habitatges socials dels quals no es disposa.

5.5 - El sistema d'acollida

Malgrat que el Sistema d'Acollida i Integració va duplicar el seu nombre de places en un any (de les quatre mil de desembre de 2016 a les més de vuit mil just dotze mesos després), encara no ha aconseguit atendre tot

l'augment del nombre de sol·licitants de protecció internacional amb necessitats d'acollida. Per això, es van endurir els criteris d'accés i es van generar certs obstacles que s'analitzen a continuació des d'una triple aproximació: la dificultat per accedir a un recurs d'acollida abans de la formalització de la sol·licitud (tràmit que no depèn de la persona sol·licitant, sinó del termini donat per l'Administració des que es demana la cita fins a la data assignada); les disfuncions existents entre les necessitats bàsiques o especials de la persona, i l'assignació de la seva plaça d'acollida; i, en tercer lloc, les dificultats d'accés a l'acollida a Espanya de persones que estaven en "camps de refugiats" a l'espera de ser traslladades a través dels programes de reubicació (Grècia i Itàlia) i/o reassentament (Líban i Turquia).

Font: MUNDO A O MINUTO

En el seu Informe de 2017, el Defensor del Poble ha subratllat que "el sistema d'acollida no ha estat capaç de planificar les mesures de xoc necessàries davant l'augment exponencial de sol·licituds en un període curt de temps ". Així mateix, va expressar la seva preocupació especial per la situació d'aquelles persones excloses del sistema d'acollida per no haver pogut formalitzar encara la seva sol·licitud i d'aquelles que han accedit però tampoc l'han pogut concretar una vegada esgotats tots els terminis previstos en l'itinerari d'acollida (entre els sis i nou mesos). Malgrat que des de finals de 2015 l'Oficina d'Asil i Refugi ha reforçat el personal encarregat d'estudiar les sol·licituds d'asil, durant 2017 les persones sol·licitants van haver d'esperar una mitjana de cinc mesos per formalitzar la seva petició. Durant aquest període, els sol·licitants han d'assumir el caràcter excloent per al accés

als recursos d'acollida, tant els de primera acollida com els d'acolliment temporal, tots dos dins del SAI. En aquest sentit, en el seu Informe, el Defensor del Poble va afirmar, de manera molt contundent, que la demora en la tramitació de les sol·licituds afecta la credibilitat del sistema de protecció internacional.

Davant d'aquesta dificultat, les persones peregrinen d'una organització social a una altra a la recerca d'una solució, se'ls deriva als recursos municipals per evitar que visquin a la intempèrie o recorren, en cas que existeixin, a xarxes de suport socials o familiars. Aquesta demora està generant un gran nombre de persones sense filiar (amb el que això suposa) que han manifestat la seva voluntat de registrar la seva sol·licitud d'asil, el que està recollit en la Directiva de Procediments, i que serien susceptibles de ser ateses també d'acord a la Directiva d'Acollida, accedint a recursos estables que garanteixin els seus necessitats més bàsiques. De fet, la incertesa a què s'enfronten en el accés al sistema d'acollida està desencadenant un preocupant deteriorament psicosocial, entre altres conseqüències.

5.6 - La "crisi silenciosa"

De l'augment de la població desplaçada de manera forçada al món, la majoria són persones que des de fa anys, o fins i tot dècades, van haver d'abandonar les seves llars a causa de fundats temors de persecució, al fet que les seves vides corrien seriós perill. No és difícil imaginar que aquests sentiments, així com les experiències viscudes abans i durant el desplaçament tenen un impacte greu sobre el seu benestar psicosocial i la seva salut mental.

Human Rights Watch ha descrit la situació de salut mental de les persones sol·licitants d'asil a Grècia com una "crisi silenciosa". Moltes han patit experiències traumàtiques en els seus països d'origen, però també detencions, tortures, abusos, violacions i agressions durant el trajecte migratori i, a més, s'han hagut d'enfrontar a condicions d'extrema precarietat i incertesa a la seva arribada a Europa. En conseqüència, hi ha una elevada prevalença entre aquesta població de quadres d'estrès, processos de dol, traumes, somatitzacions com cefalees o dolors musculars, problemes de son, així com quadres clínics d'ansietat, depressió o trastorn d'estrès posttraumàtic.

L'any 2015, el Col·legi Federal de Psicoterapeutes d'Alemanya va publicar un informe que assenyalava que almenys la meitat de les persones refugiades arribades a aquest país patia algun trastorn mental. Entre el 40% i el 50% podien ser diagnosticats de trastorn d'estrès posttraumàtic i el 50% de depressió, a més, amb una alta freqüència, presentaven tots dos de manera

simultània. Entre les persones que patien trastorn d'estrès posttraumàtic, el 40% havia intentat o pensat en acabar amb la seva vida en alguna ocasió. Per la seva banda, Metges Sense Fronteres assenyala que el 60,5% de les persones que havia atès en els centres de recepció de Sol·licitants d'Asil de Milà, Roma i Trapani mostrava signes de patir problemes de salut mental. El 42% presentava simptomatologia compatible amb trastorn d'estrès posttraumàtic, el 27% amb ansietat i el 19% amb depressió.

Font: BUSY.ORG

Totes aquestes reaccions psicològiques no són més que una part de l'intent d'adaptació de la persona al procés de migració forçada, a l'experiència de la violació de drets humans i de la situació de vulnerabilitat, incertesa, precarietat i, en ocasions, rebuig que experimenten a la seva arribada a Europa. Tot i l'elevada prevalença de dificultats psicosocials i problemes de salut mental entre les persones refugiades i que la Directiva d'Acollida obligui als Estats europeus a "garantir" la protecció de la seva "salut física i psíquica", les estimacions de l'atenció psicològica que se'ls presta a la seva arribada a Europa són alarmantment baixes. Com assenyalava l'ex secretari general de la Societat Internacional de Salut i Drets Humans, Mariano Coello, s'han dedicat pocs recursos a la salut mental especialitzada per afrontar la crisi humanitària de les persones refugiades a la Unió Europea.

Tot i que no es disposen de dades fiables, a Alemanya s'estima que només el 4% de les persones sol·licitants d'asil rep atenció psicològica. En Itàlia, Metges Sense Fronteres assenyala que el sistema no està preparat i que els serveis locals són inadequats per atendre els problemes de salut mental d'aquestes personas. A Espanya, amb un sistema general de salut mental

molt limitat i aliè a la realitat d'aquest col·lectiu, l'atenció psicològica especialitzada és proveïda fonamentalment per les ONG que participen gestionant el mateix, així com per entitats no governamentals especialitzades en migracions i violacions dels drets humans.

5.7 - Un problema no resolt

L'any 2017 va ser un altre any desaprofitat per les institucions i els governs europeus per definir una política de migració i asil comú realment compromesa amb les persones refugiades i respectuosa dels compromisos internacionals adquirits. Els líders europeus van marginalitzar aquestes matèries i van posposar les decisions rellevants en les successives cimeres de caps d'Estat i de Govern. Per descomptat, el creixement de les forces polítiques xenòfobes i la seva influència en les decisions de no pocs governs (principalment a Europa oriental), així com la convicció, instal·lada en els centres del poder comunitari, no ajuden a avançar cap a aquest objectiu.

En 2017, van concloure els programes de reassentament i reubicació, amb un fracàs evident pel que fa als objectius que els governs van assumir l'any 2015. Durant aquest any, el nombre de persones que van sol·licitar protecció internacional a la UE es va reduir gairebé a la meitat respecte a 2016 i 2015 a causa de les polítiques de tancament de fronteres. A imatge i semblança del controvertit Acord UE-Turquia de març de 2016, al febrer de 2017 la Unió Europea va subscriure un conveni amb l'Afganistan per promoure el retorn "voluntari" de persones refugiades, encara que el Pla Operatiu roman protegit pel secretisme. Un mes després, es va anunciar el EU Action Plan on Return, que suggereix als Estats membres, el qual consisteix en implantar unes mesures per accelerar els procediments de retorn i millorar la col·laboració amb els països d'origen amb aquesta mateixa finalitat.

5.8 - Compromisos incomplets

El diari El País informava el 25 d'octubre de 2017 que un total de 194 refugiats (104 menors d'edat, 49 homes i 41 dones, tots de nacionalitat siriana a excepció de quatre palestins) van arribar a Espanya aquella mateixa setmana des de Turquia en el marc del Programa Nacional de Reassentament, segons anunciava el Ministeri d'Interior en un comunicat. Amb l'arribada d'aquest grup, Espanya arribava llavors a acollir des de setembre de 2015 a 2.190 sol·licitants de protecció internacional dels 17.337 que es va comprometre a rebre abans del 26 de setembre de 2017. L'arribada d'aquest nou contingent de sol·licitants d'asil coincidia amb la reprovació, presentada per Units Podem, al ministre d'Interior, Juan Ignacio Zoido, i al ministre d'Exteriors, Alfonso Dastis, per haver incomplert les quotes d'acollida dels refugiats compromeses amb la Unió Europea. La reprovació, que en ser una proposició no de llei tenia un valor simbòlic, va ser rebutjada pel PP i va

comptar amb l'abstenció de Ciutadans i PNB. Amb aquesta ja eren sis les reprovacions que el Govern de Mariano Rajoy acumulava en el que portava de legislatura.

Font: INTERNATIONAL BUSINESS TIMES

A través de dos acords d'acollida, Espanya va assumir el setembre de 2015 la recepció de 15.888 persones que havien arribat a Grècia i Itàlia abans del 26 de setembre de 2017, de les que va acollir només a 1.286. També va acordar l'arribada de 1.449 sol·licitants d'asil que portessin diversos anys vivint en camps habilitats per Acnur al Líban i Turquia, dels quals tan sols van venir una mica menys de la meitat: 710 refugiats. Els 194 sol·licitants de protecció internacional que havien arribat s'emmarcaven dins d'aquest pla, el del Programa Nacional de Reassentament, de manera que el nombre de persones reassentades des de setembre del 2014 passava de 710 a 904.

6.- Una mirada a través de la pantalla

La Guerra civil a Siria ha provocat ja més de mig milió de morts al llarg de set anys. Diferents periodistes entre ells l'Alex Saldaña, subdirector del Diari de Tarragona, consideren que els mitjans occidentals no estan cobrint dita tragèdia amb la rellevància que mereix. De mica en mica s'ha anat transformant el conflicte siria fins a deixar de ser una guerra estrictament civil i plantejar-lo com l'escenari d'una tercera guerra mundial, no tan sols per el nombre extremadament elevat de víctimes sinó per la quantitat de països involucrats.

6.1 - La població civil en el punt de mira

Un dels aspectes que més ens impacta d'aquesta guerra és el fet de que la població civil ha patit gran part de les conseqüències d'aquest conflicte ja que molts dels enfrontaments han tingut lloc a les ciutats, produint així bombardejos d'hospitals, llars i escoles, entre d'altres. Diverses ONG's i organismes de la propia ONU han denunciat en més d'una ocasió l'utilització d'armes químiques prohibides.

Font: THE NATIONAL MEMO

La guerra de Siria té innumerables fets que la fan atractiva des d'un punt de vista informatiu. Malgrat tot, segons el subdirector del Diari, "sin duda, deberíamos haber tratado mucho mejor este conflicto". D'altra banda s'ha de tenir en compte que estem parlant d'una guerra d'extrema violència, de manera que en molts casos enviar reporters a determinades zones resultaba impossible; "La inseguridad y el escaso respeto a sus vidas obligaron a los

periodistas occidentales a abandonar el país, lo que complicó mucho una buena cobertura de este conflicto”, afegia.

6.2 - Humanitzar les notícies

Acostuma a ser complicat, quan parlem de conflictes d'una durada tan extensa, mantenir-los constantment actius a les notícies. En ocasions podem observar alguns fets, com ara el bombardeig d'hospitals o l'utilització de determinades armes, que fan emergir de nou el conflicte a portada. Respecte el tema dels refugiats en concret, hi ha notícies que s'han tractat de mantenir constantment en una primera plana, com ara la mort del petit Aylan, fotografia del qual va recórrer les xarxes socials impactant directament en els cors de moltes persones arreu del món. Gran part de les notícies que ens arriben, acostumen a ser a través de les xarxes socials, d'un dels bàndols o bé d'un testimoni civil, per tant és complicat a l'hora de verificar i contrastar la informació. Les cròniques bèl·liques han anat donant pas progressivament a notícies més dirigides cap al tema dels refugiats, la qual cosa pot provocar que el fet de moure el focus tan bruscament deixi en segon pla una guerra que encara continua. El periodisme tracta de posar sempre l'interés en les persones, en altres paraules, tracta d'humanitzar les notícies. En aquest cas, per tant, la tragedia dels refugiats es tracta d'un drama social, humà i econòmic d'enormes dimensions. En aquestes situacions el periodisme té molt més interés en el moment precís en el que es troba un refugiat, en les seves situacions del dia a dia. Milers de famílies trencades deixant les seves llars, la seva vida a banda per escapar d'una mort segura... Això té molt més interés periodístic que un bombardeig.

El drama dels refugiats ha esquitxat de ple a occident, el qual és incapaç de donar solucions humanitàries a totes les persones que fugen, la qual cosa ha fet que creixi l'interés no només per les persones que marxen del seu país sinó per la polèmica que genera l'arribada de refugiats a altres països.

6.3 - La primera víctima de les guerres

Durant les guerres és molt complicat oferir una visió totalment neutral d'una situació, tal i com diu una famosa dita dins el món del periodisme: “a les guerres la primera víctima és l'objectivitat.” Durant el transcurs d'una guerra, la informació neutral tendeix a desaparèixer mentre que la publicitat per part dels diferents bàndols que la formen s'exten ràpidament. A causa d'això resulta molt complicat no veure's influenciat. En moltes ocasions, el simple fet de publicar una imatge en lloc d'una altre ja comporta un càrrec de valoració. El periodisme d'avui en dia no es centra únicament en transmetre uns fets aïllats sinó que acostuma a presentar-los dins un context, a analitzar-los. Això sempre comporta una valoració, per tant, un rus llegirà una informació diferent en vers a Síria respecte un americà.

Segons l'opinió personal d'Alex Saldaña, en tot moment s'ha buscat persones que estan patint aquest drama i s'ha intentat donar-lis veu amb la finalitat de que expliquessin la seva odisea, ja que un testimoni directe sensibilitza molt més que les grans xifres. També puntua el fet de que, encara que s'està retransmitint tot el que es pot aquesta guerra (que sembla no tenir fi), la gent encara té una visió de Siria com una guerra molt llunyana.

Font: MDZ

Gener de 2016. Any Nou. Colònia. La ciutat alemanya s'aixeca commocionada davant una onada d'agressions sexuals sense precedents coneguts. La majoria de mitjans informen que després d'aquests actes abominables hi ha fins a mil homes ben organitzats, molts d'ells refugiats. 15 febrer 2016: una notícia desmenteix aquesta informació i reconeix que els atacants ni eren milers, ni la majoria eren refugiats. De fet, sol tres sol·licitants d'asil estaven entre els cinquanta-vuit sospitosos després de les indagacions de la policia. Però el mal ja estava fet i va suposar un canvi radical en l'enfocament cap a les persones refugiades. De l'onada de solidaritat generalitzada, que va recórrer molts països europeus des de la publicació de la famosa i tràgica fotografia del petit Aylan al setembre de 2015, a la por i la sospita constant al que els refugiats han estat sotmesos després de diversos successos que els convertien en el boc expiatori de tots els mals d'Europa.

6.4 - Un filó per a les *fake news*

La majoria de vegades no hi va haver rectificacions (en el cas de les xarxes socials) o es van fer de manera subtil, gairebé marginal, en alguns mitjans tradicionals.

El diccionari anglès Oxford va triar *fake news* com la paraula de l'any 2017, paradoxalment dos anys després que el 2015 "refugiat" fos la triada per la Fundeu. Encara que el concepte s'hagi posat de moda després de les eleccions d'Estats Units i l'inici de l'era Trump, les fake news existeixen des del principi dels temps, molt abans que existissin fins i tot els mitjans de comunicació. La novetat és la capacitat per difondre individualment a través de les xarxes socials a Internet, que ha multiplicat el seu impacte. Segons un informe de l'agència de comunicació Kantar Media, a causa de la proliferació de notícies falses a Internet, més de la meitat de les persones enquestades confia cada vegada menys en les xarxes socials, en les aplicacions de missatgeria instantània i en les pàgines web. No obstant això, només una de cada quatre manifesta confiar menys en els mitjans tradicionals.

Desinformació, intoxicació, propaganda, manipulacions, múltiples formes per denominar-les. Ana García Juanatey, de l'Observatori Proxi, prefereix parlar de "desordre informatiu", ja que el problema va més enllà dels rumors o de les notícies falses: "Vivim en entorns informatius en els quals circula molta informació de mala qualitat, abunda la propaganda amb continguts discriminatoris".

7.- La perspectiva jurídica del conflicte

El model general per abordar políticament i jurídicament els conflictes internacionals es deriva del sistema establert després de la II Guerra Mundial. Abans d'aquesta, no existia cap norma general imperativa que prohibís la Guerra (*is ad bellum*), només normes, sorgides a les conferències de La Haia a final del XIX i principis del XX que regulaven la Guerra (*ius in bello*). Amb la Carta de Nacions Unides, al 1945 apareix com a Principi, a l'article 2, la prohibició de l'amenaça i l'ús de la força. Des d'aquell moment l'ús de la força queda reduït a la legítima defensa i a les accions acordades pel Consell de Seguretat quan està en perill la pau i la seguretat internacional (Capítol VII).

Font: SPUTNIK NEWS

Però el cert, segons Santiago Castellà, professor titular de Dret Internacional de la URV, és que les guerres i els conflictes armats han canviat molt. Sovint són dintre d'un mateix Estat –tot i que amb interessos regionals forts–, costa diferenciar entre combatent i població civil, es difumina la pertinença a grups amb formes aïllades de terrorisme i hi entra joc sofisticada tecnologia a distància.

Segons el Dr. Castellà, "en la meua opinió caldria una revisió global de tot el sistema de seguretat i de manteniment de la Pau, començant pel paper de Nacions Unides i per l'existència del dret de vet. És molt molt molt difícil organitzar el manteniment de la pau i la seguretat, i poder prendre decisions universals, que substitueixin l'actual Carta de la ONU, però potser es podria

regular que en situacions de gran crisi humanitari, el vet d'un membre del Consell de Seguretat no pogues inmovilitzar possibles intervencions....”

7.1 - El concepte jurídic de refugiat

Centenars de milers de persones han fugit com a conseqüència de la guerra, gran part d'elles cap a Europa. Quan parlem de que una persona immigrant sigui considerada refugiada des de l'òptica jurídica hem de tenir en compte diferents aspectes.

Cal diferenciar el dret d'asil, l'estatut de refugiat i la immigració. Inicialment, com ens explica el professor Castellà, alguns països donaven dret d'asil a persones perseguides a causa de la religió o per causes polítiques en el seu Estat. Després de la Segona Guerra Mundial per garantir un mínim de drets, a les persones que no podien tornar al seu país, conjuntament amb el dret d'asil i la obligació de no ser retornades, se'ls dona un conjunt de drets que configuren l'estatut del refugiat. Però refugiat és només qui és acollit a causa d'un temor fonamentat de persecució per raons d'ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social o opinions polítiques. La immigració per causes econòmiques no entre en aquesta categoria, tot i que progressivament es va ampliant el concepte de refugiat (Ex: Refugiats climàtics).

Cada país es lliure de donar l'estatut de refugiat, d'acord amb l'ampli marc de la Convenció de Ginebra de 1954 (pensat pels refugiats només de després II GM) i el seu protocol de 1967. L'Article 1 de la convenció, esmenada pel Protocol de 1967, proveeix la definició de refugiat: una persona que, a causa d'una por fundada de ser perseguit per raons de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social o d'opinió política en particular, es troba fora del seu país de naixement i és incapaç, o, a causa de tal por, no està disposat a servir-se de la protecció d'aquell país; o de qui, per no tenir nacionalitat i estar fos del país de la seva antiga residència habitual com a resultat de tals esdeveniments, és incapaç, a causa de tal por, d'estar disposat a tornar-hi.

7.2 - L'espai únic europeu

Quina normativa s'aplica a aquest col·lectiu humà? Quines conseqüències comporta per a la pròpia persona refugiada i per als països d'acollida? S'està respectant en la pràctica aquest marc legislatiu? Actualment hi conviu la normativa internacional, l'Estatut del Refugiat, la normativa pròpia de cada Estat, i la normativa incipient de la Unió Europea que intenta coordinar els Estats. De fet, podríem dir que cada Estat té una normativa pròpia –més o menys restrictiva depenent de la seva tradició-. Però els Estats membres de la Unió Europea es veuen obligats a coordinar les seves polítiques nacionals, donat que en un espai sense fronteres per a la lliure circulació i residència de

persones, les decisions o atorgaments d'Estatut del refugiat d'un Estat afecten a tots.

Aquesta inicial coordinació entre Estats esdevé cada cop més intensa i evoluciona cap a una política pròpia europea, donat que els Estats de la ribera mediterrània reclamen la participació conjunta de tots el membres de la Unió Europea. En tot cas el marc es la Convenció de 1951 i el Protocol de 1967, conjuntament amb tot el cabdal del Dret Internacional dels Drets Humans.

Font: EL INDEPENDIENTE

7.3 - La necessària revisió del model

Podriem entendre què és necessari realitzar determinats canvis normatius per respondre de forma òptima a aquest tipus de fenòmens. Segons Santiago Castellà cal parlar de tres nivells.

Primer el sistema de seguretat i manteniment de la pau es mostra incapaç de donar resposta a la crisi humanitari de Síria entre d'altres. Cal repensar la Carta de Nacions Unides, i la necessària actuació institucional davant greus crisis humanitàries.

En segon lloc la Unió Europea ha actuat de forma molt restrictiva i sovint al marge de les normes sobre refugiats del Dret Internacional. Cal avançar cap a un estatut d'acollida de refugiats més garantista i clar, evitant drames humanitaris previs a la concessió d'asil, i retorn a països pretesament segurs com Turquia.

I en tercer lloc, cal treballar per a polítiques reals d'acollida a nivell regional i local, que tinguin autonomia i capacitat d'actuació en el marc comú europeu.

7.4 - L'externalització de fronteres

Segons relatava fa uns mesos un article del diari el País, la vicepresidenta del Govern en aquell moment, Soraya Sáenz de Santamaría, va assegurar que Espanya acolliria els 14.931 refugiats que li demanava la Unió Europea, tot i que encara no sabia la data de recepció. Els refugiats formaven part d'un contingent de 120.000 i suposaven el triple del que la Comissió Europea va sol·licitar al Govern espanyol prèviament. "Estem treballant intensament perquè aquestes persones tinguin garantides no només l'acollida, sinó, a mig i llarg termini, la integració que mereixen al nostre país", va assegurar la vicepresidenta.

El president del Govern, Mariano Rajoy, va valorar com "una proposta constructiva" les idees expressades pel president de la Comissió, el democristià Jean Claude Juncker, durant el discurs a la Unió Europea. Sobretot, la part de la creació d'un fons fiduciari conjunt de tots els països amb 1.800 milions d'euros amb l'objectiu de resoldre el problema migratori en origen. Rajoy va qüestionar que aquestes actuacions no s'haguessin posat en marxa fins llavors i va insistir que el Govern espanyol col·laboraria per respondre a aquesta crisi humanitària, ja que aquest era "el sentir majoritari del poble espanyol". No obstant, també va recalcar altra vegada que ho volia fer "de manera ordenada". El llavors cap del Govern va acceptar que la solució al problema no seria fàcil però que era "un deure moral".

El president espanyol va valorar com una "proposta constructiva" les intencions de Juncker per afrontar la solució a aquest problema en el futur amb més previsió i anticipació, i no "quan ja ha desplegat els seus efectes perquè llavors és i serà més difícil". Rajoy va defensar que calia acudir a l'origen dels conflictes, a Síria i també a Líbia, on no hi havia un Estat organitzat ni estructura institucional per defensar-se de les màfies i de l'Estat Islàmic, per intentar solucionar les mancances en aquestes nacions perquè els immigrants no haguessin de veure obligats a marxar dels seus territoris a la recerca d'un millor nivell de vida. Mariano Rajoy es va mostrar d'acord amb Jean Claude Juncker en què la Unió Europea tenia l'obligació de dedicar més esforços i diners a la cooperació en els països africans i en recolzar el projecte de crear un fons dotat amb 1.800 milions d'euros a aquesta comesa. Sostenia així el president espanyol que els 28 països de la UE havien d'aportar consignacions a aquest projecte ja que les crisis migratòries seran una prioritat per als propers anys.

En definitiva, d'aquesta crònica podem concloure que més enllà de la legislació vigent, als efectes d'execució, actualment l'estratègia espanyola i

europea seguida per fer front a l'arribada de refugiats és una estratègia basada en l'externalització de fronteres, la ratificació d'acords de readmissió i de control -en altres paraules, de contenció- dels migrants, i d'ajuda al desenvolupament en part condicionada a aquests acords.

Amb aquest tipus d'estratègies, d'acord amb especialistes en la matèria, si bé tots dos països en qüestió resulten beneficiats (ja que el país que actua com a "tap" sempre rep alguna contrapartida) finalment, com tantes vegades, els majors perjudicats són els migrants, els quals en aquest cas són tractats com a moneda de canvi.

Font: SYRIAN NETWORK FOR HUMAN RIGHTS

7.5 - La manca d'una estratègia diferenciada

Una altra qüestió posada en evidència, a partir de les dades de FRONTEX aportats, és la clara correlació positiva entre les xifres de migrants irregulars i de sol·licitants d'asil arribats a territori espanyol, que convida a extreure una clara conclusió: molts dels considerats migrants econòmics en situació irregular eren (i són) en realitat refugiats que pretenen penetrar en el nostre país a la recerca de protecció fugint dels conflictes esdevinguts en el seu país. En aquest sentit, és raonable considerar que la manca d'una estratègia diferenciada per als migrants econòmics d'una banda, i els refugiats d'un altre, fa que sovint els segons siguin tractats sota les mateixes condicions que els primers, el que irremediament implica una vulneració dels seus drets més fonamentals, a saber, la possibilitat de sol·licitar asil i la prohibició de ser retornats al seu país d'origen.

El problema de la manca de diversificació de l'estratègia rau, doncs, en què les rutes i les portes d'entrada són iguals per a tots els tipus de migrants i, mentre per a alguns, la migració pot ser una opció en nom de millorar la seva situació econòmica, per a altres, com és el cas dels refugiats, és una qüestió de necessitat imperiosa, ja que per definició no poden romandre al seu país perquè per un motiu o un altre no se senten protegits per aquest. Amb tot això, podem, doncs, concloure que tant l'accés a sol·licitar asil com el principi de non-refoulement es veuen com menys minvats, en moltes ocasions sortejats, per les estratègies de contenció de migrants nacionals i comunitàries.

Queda un llarg camí per recórrer en la matèria i el futur, lluny d'esclarir-se, sembla presentar-se encara més incert després de la polèmica gestió d'aquesta recent crisi de refugiats procedents de Síria, que ha posat en dubte els valors i principis més fonamentals de la Unió Europea.

El que està clar és que, lamentablement, els conflictes no van a disminuir com tampoc, en conseqüència, les arribades a Europa de refugiats procedents de tot tipus de països. Garantir unes condicions de protecció dignes per a aquest col·lectiu, respectant el dret comunitari i internacional, dependrà de la gestió i l'estratègia en frontera i passarà per una major consciència de la necessitat de no tractar a aquests fluxos procedents d'Àfrica com un únic col·lectiu homogeni.

8.- La resposta institucional

A través d'una entrevista amb Javier Villamayor, tinent d'alcalde de Tarragona, vam poder analitzar un llistat de programes que s'estan duent a terme a diferents nivells. Són els següents:

8.1 - Àmbit estatal

Font: MINISTERIO DE TRABAJO, MIGRACIONES Y SEGURIDAD SOCIAL

- Programa Estatal d'Acollida Temporal per a Sol·licitants d'Asil; És un programa del Ministeri d'Interior en el que diferents entitats gestionen els programes al territori a nivell de Catalunya. Entre d'altres hi podem trobar la Creu Roja i el CEAR (Comitè Espanyol d'Ajuda a les persones Refugiades). A Tarragona, concretament, l'entitat gestora és la Creu Roja. El programa té una durada aproximada d'1 any i mig, dividit en 3 fases:

- Fase d'Acollida Temporal: les persones refugiades tenen dret a una acollida residencial per un període de 6 mesos amb possibilitat de pròrroga per un màxim de 3 mesos més.
- Fase Integració (6 mesos amb possible pròrroga de 3): Encaminada a aconseguir la plena inserció d'aquestes persones en la societat. En aquest punt, ja són les persones refugiades les que assumeixen el lloguer de l'habitatge, encara que compten amb ajuda de l'entitat per cobrir necessitats bàsiques.
- Fase d'autonomia: En aquesta fase es completa la seva inserció. Té una durada de 6 mesos i ja no reben suport per part de la Creu Roja

o d'altres entitats gestores, tan sols se'n gestiona la derivació a Serveis Socials si es troben en una situació de vulnerabilitat

Podem trobar també altres programes gestionats pel Ministeri de Treball Migracions i Seguretat Social, com ara:

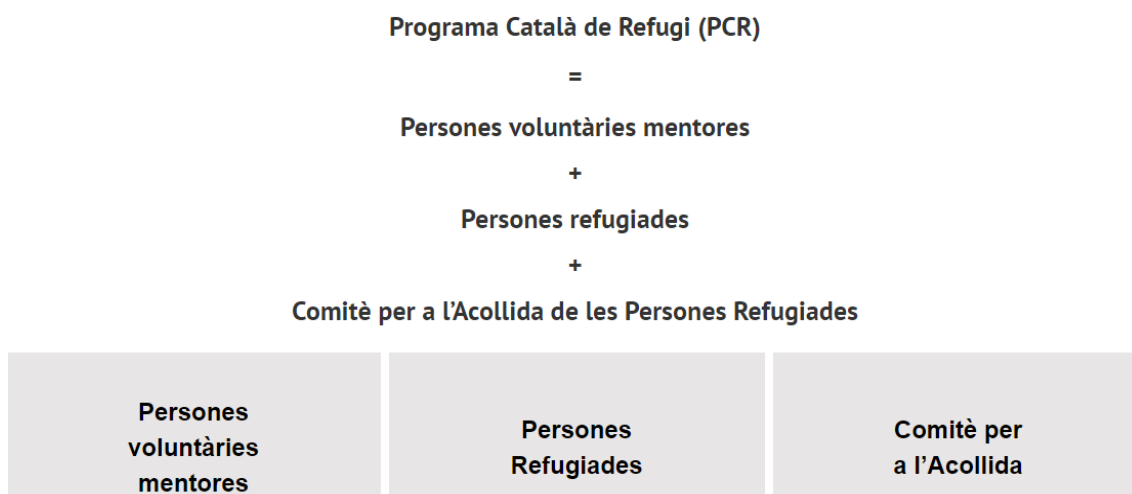
- Projectes d'acollida integral per a l'atenció de les necessitats bàsiques i de suport a la inserció de persones immigrants.
- Projectes cofinançats pel Fons Social Europeu en el marc del programa operatiu "Inclusió Social i de l'Economia Social", en matèria d'ocupació, per incentivar la incorporació de sistemes de qualitat així com per a la formació i perfeccionament dels professionals i voluntaris i de sensibilització i promoció de la igualtat de tracte i no discriminació en l'àmbit laboral.
- Projectes cofinançats pel Fons d'Asil, Migració i Integració, com ara aquells destinats a l'adquisició de coneixements bàsics de l'idioma, història, institucions, ordenament, cultura, marc de convivència i valors democràtics de la societat espanyola, així com els enfocats a la integració dels menors i joves en el sistema educatiu, els dirigits a promoure la inclusió, a la promoció i prevenció de la salut, al foment de la participació, a la promoció de la igualtat de tracte i no discriminació en la societat d'acollida i programes dirigits específicament a dones, i els encaminats a afavorir el diàleg, la convivència ciutadana, el sentit de pertinença i la gestió de la diversitat en zones amb presència significativa de persones residents nacionals de tercers països.

8.2 - Àmbit autonòmic

Font: VIAJE JET

Inscripció al Programa Català de Refugi

En el Programa Català de Refugi, gestionat per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania, poden acollir-s'hi les persones refugiades que hagin acabat el programa estatal sense haver assolit una autonomia personal suficient tot i que, excepcionalment, s'atendran també les persones refugiades que hagin deixat el programa estatal per altres raons justificades i que es trobin en situació d'exclusió social. Al Programa podran acollir-s'hi les persones refugiades que hagin acabat el programa estatal sense haver assolit una autonomia personal suficient tot i que, excepcionalment, s'atendran també les persones refugiades que hagin deixat el programa estatal per altres raons justificades i que es trobin en situació d'exclusió social. Els beneficiaris hauran d'estar empadronats a Catalunya i hauran d'haver tingut ingressos anuals per sota de la Renda Mínima d'Inserció en els 12 mesos anteriors.

Aquest Programa inclou un ajut econòmic, que atorgarà el Govern a través d'una convocatòria pública, i que servirà per garantir les necessitats bàsiques: habitatge, subministraments, alimentació, roba, medicines, higiene personal i les despeses derivades de l'educació obligatòria. La cobertura econòmica durarà un màxim de 12 mesos, revisable cada 3 mesos. En funció de l'avaluació trimestral, es podrà marxar del programa si la persona refugiada ha assolit ja el nivell d'autonomia suficient o bé si no compleix els compromisos del Pla Individual d'Activitat o fa un mal ús dels recursos econòmics rebuts.

El Programa Català de Refugi realitza una tasca solidària envers el dret d'asil de les persones refugiades amb dificultats o bé econòmiques o bé socials, amb l'objectiu d'atendre les seves necessitats bàsiques, afavorir-ne l'autonomia social i laboral i la plena ciutadania. Aquests proposen un canvi de model. Per primera vegada Catalunya disposa d'un programa propi de

refugi, basat en les millors experiències internacionals i locals, orientat cap al resultat. Hi intervenen diferents actors, com ara:

- El govern: Proporciona una prestació econòmica per a cobrir les necessitats bàsiques.
- Persones refugiades: Compromís en un Pla Individualitzat d'Activitat.
- Mentors: Formen Grups d'Acollida que fan acompanyament.
- Entitas: Donen suport als mentors dels Grups d'Acollida.
- Ens locals: Avaluen trimestralment l'assoliment dels objectius.

Hi poden accedir persones refugiades que finalitzen el Programa Estatal de refugi a Catalunya sense haver assolit una autonomia suficient. Cal complir els següents requisits:

- Estar empadronat a Catalunya durant un període previ d'un any.
- Tenir ingressos per sota de la Renda Mínima d'Inserció (RMI) durant els 12 mesos anteriors a la sol·licitud.
- No tenir dret a altres ingressos que superin la RMI.
- Acceptar el Pla Individual d'Activitats.

El programa cobreix les necessitats bàsiques de subsistència; habitatge (subministraments de la llar), alimentació i roba, medicaments i higiene personal i despeses derivades de l'escolarització obligatòria dels infants. Per a la resta, tindran accés en igualtat de condicions als serveis públics, amb l'acompanyament dels mentors. Dit programa té una durada màxima de 12 mesos, en períodes renovables de tres mesos, després d'una avaluació positiva. Aquest és farà efectiu sempre i quan els beneficiaris compleixin els següents requisits:

- A seguir el Pla Individual d'Activitats (PIA)
- Aprenentatge de la llengua
- Orientació, formació i inserció laboral
- Descoberta de l'entorn i establiment de vincles socials
- A passar l'avaluació trimestral

La mentoria és un procés d'ajut en el qual una persona (mentor) ajuda a una altra (mentorat) Els mentors es comprometen a:

- Acompanyar les persones refugiades en les activitats del PIA.
- Establir vincles amb les persones refugiades i, d'aquestes, amb les persones i entitats de l'entorn.
- Dedicar de 2 a 4 hores setmanals durant un any.
- Passar una entrevista personal prèvia.
- Fer la formació establerta al programa.

Respecte els grups d'acollida, es constitueixen agrupant entre 3 i 5 mentors amb perfils adequats. Primerament se li assigna una persona refugiada que encaixi amb el perfil del grup. A partir d'aquí:

- Ajuden la persona refugiada a fer gestions bàsiques.
- Planifiquen les activitats i l'ajuden a tirar-les endavant.
- Ajuden les persones refugiades a establir vincles amb l'entorn.
- Acompanyen les persones refugiades en l'avaluació.

Tot i no ser un programa, també hi ha el Comitè d'Acollida a les Persones Refugiades amb voluntat de coordinar amb caràcter interdepartamental i interadministratiu l'impuls de les polítiques sectorials d'acollida a les persones demandants de protecció internacional o refugiades. El Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades s'emmarca en la necessitat de coordinar amb caràcter interdepartamental i interadministratiu l'impuls de les polítiques sectorials d'acollida a les persones demandants de protecció internacional o refugiades. Les funcions del Comitè són les següents:

- Deliberar i assessorar al Govern de la Generalitat sobre l'orientació general en matèria d'acollida de les persones sol·licitants de protecció internacional i refugiades a Catalunya.
- Establir instruments de coordinació entre les actuacions de les administracions públiques i les de les entitats que actuïn dins l'àmbit d'acollida de les persones demandants de protecció internacional o refugiades a Catalunya.
- Fer el seguiment de l'execució dels plans i els programes en matèria d'acollida de les persones sol·licitants de protecció internacional i refugiades a Catalunya.
- Formular propostes i recomanacions per millorar l'acollida de les persones sol·licitants de protecció internacional i refugiades a Catalunya.
- Esdevenir un fòrum de debat per a la posada en comú de les qüestions que es puguin plantejar en matèria d'acollida de les persones demandants de protecció internacional o refugiades.
- Qualsevol altra funció que li pugui encomanar la persona titular del departament competent en matèria d'immigració, relacionada amb les matèries pròpies del Comitè.

El Comitè està format per les següents persones:

- La presidència, que correspon a la persona titular del departament competent en matèria d'immigració, que pot delegar en un alt càrrec del departament.

- Les vocalies següents:
 - El secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania.
 - Dos representants més del departament de l'Administració de la Generalitat de Catalunya competent en matèria d'immigració.
 - Un representant de la resta de departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.
 - Dos representants de les organitzacions associatives d'ens locals més representatives de Catalunya.
 - Un representant de cada diputació de Catalunya.
 - Un representant de l'Ajuntament de Barcelona.
 - Un representant del Consell de l'Advocacia Catalana.
 - Un representant del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.
 - Un màxim de nou representants d'entitats especialitzades en matèria d'acollida de les persones demandants de protecció internacional o refugiades.
 - Un coordinador o coordinadora, que actua d'acord amb les línies d'actuació que estableix el Comitè i que ha de vetllar per l'impuls i l'execució dels acords del Comitè amb les funcions que es determinen en el present Acord.
 - Un secretari o secretària, que actua amb veu i sense vot, designat per la presidència de la Comissió, d'entre els funcionaris del departament competent en matèria d'immigració.

Aquests han creat una pàgina la qual contempla tot una sistematització de recursos. Segons els compromisos adquirits en l'Agenda Europea de Migració de maig de 2015, la Comissió Europea va plantejar redistribuir 160.000 persones sol·licitants de protecció internacional, actualment ubicades a països com Itàlia o Grècia, de les quals l'Estat espanyol n'hauria d'acollir més de 17.000 en dos anys. Per tal de gestionar-ne l'acollida, l'Estat ha habilitat 3 entitats: l'Accem, la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (CEAR), que a Catalunya actua sota el nom de Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR), i la Creu Roja.

Les persones sol·licitants de protecció internacional tenen dret a rebre una ajuda durant un període comprès entre els 6 i, com a màxim, els 24 mesos, amb diferents intensitats, per cobrir les seves necessitats bàsiques. A Catalunya, la primera acollida (fins a 6 mesos) es pot realitzar en habitatges llogats per les tres entitats en el mercat privat o protegit, o en centres específics. En aquests espais uns equips multidisciplinaris (psicòlegs, treballadors socials, personal sanitari, personal jurídic, traductors, mediadors...) elaboraran un perfil vital de la família, persona o grup, de tal manera que, de comú acord i en funció dels recursos disponibles, es decideixi el lloc d'estada a Catalunya.

8.3 – Àmbit municipal

Font: ERASMUSU

Al ser els municipis els receptors finals de les persones nouvingudes, s'estan duent a terme diferents iniciatives a nivell municipal i intermunicipal, com la Xarxa Catalana de Ciutats Refugi. Té l'objectiu de coordinar les accions dutes a terme des de diferents consistoris. L'Ajuntament de Tarragona en forma part des del 28/09/2015, quan es va dur a terme una moció d'adhesió.

Concretament, des del Departament de Cooperació de l'Ajuntament de Tarragona s'estan duent a terme diferents línies d'actuació:

- Cooperació indirecta; Es du a terme mitjançant les convocatòries de subvencions per a les ONG a través de les 3 línies de subvencions: Cooperació Internacional (CI), Educació per al Desenvolupament (EpD) i Acció Humanitària (AH), en el cas d'aquesta última cal dir que des de l'any 2017 aquesta subvenció ha incorporat com una de les línies estratègiques "l'atenció a les persones en situació de refugi".
- Cooperació directa; Accions dutes a terme des del departament per sensibilitzar a la ciutadania sobre la situació de les persones en situació de refugi (exposicions, xerrades, cinefòrum...)
- Accions transversals; Són aquelles que es duen a terme a diferents nivells, ja sigui interdepartamental (Joventut, Serveis Socials) o interinstitucional. Entre aquestes últimes cal destacar la dinamització que es du a terme, des del departament de cooperació, de la Taula Local per a les Persones Refugiades de Tarragona que té per objectiu establir i millorar els mecanismes de suport per a les persones refugiades a dita ciutat.

L'Ajuntament treballa en l'àmbit de les persones refugiades des del Departament de Cooperació Internacional, mitjançant subvencions i accions directes. En el cas de les persones refugiades pel conflicte a Síria, s'han establert tres línies de treball que s'estan desenvolupant des de l'any 2012.

8.4 – Altres programes i informes

- Sistema d'acollida i integració per a sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. La Secretaria General d'Immigració i Emigració (SGIE) compta amb una estratègia integral d'atenció a les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional, de l'estatut d'apàtrida i de protecció temporal a Espanya que persegueix un doble objectiu:

- Donar compliment a les obligacions que en el Govern recauen en aplicació de la normativa tant nacional com comunitària sobre les condicions d'acollida als sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional.
- Afavorir l'acollida i integració d'aquest col·lectiu.

Aquesta estratègia es materialitza en un Sistema d'acollida i integració per a sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional, de l'estatut d'apàtrida i de protecció temporal a Espanya (en endavant, "Destinatari") que comprèn les següents línies d'actuació:

- Una xarxa estatal d'acollida, que engloba:
- Els Centres de Migracions dependents de la Direcció General de Migracions (DGM):
- Centres d'Acollida a Refugiats (CAR), la finalitat és atendre a sol·licitants i destinataris de protecció internacional i l'estatut d'apàtrida a Espanya.
- Centres d'Estada Temporal d'Immigrants (CETI) de Ceuta i Melilla, que acullen tant al col·lectiu citat anteriorment com a immigrants que accedeixen de forma irregular a aquestes ciutats autònomes.
- Altres dispositius d'acollida, subvencionats pel Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social i gestionats per entitats sense ànim de lucre (en endavant, Entitats), destinats a atendre aquest mateix col·lectiu.
- Els recursos complementaris subvencionats pel MEYSS i gestionats per les entitats necessaris per a afavorir mesures d'integració. El sistema d'acollida i integració es desenvolupa mitjançant itineraris individualitzats d'integració, la finalitat és facilitar la progressiva autonomia dels destinataris i la seva integració social i laboral a la societat d'acollida. Aquests itineraris s'instrumenten en tres etapes o fases que responen a diferents necessitats, segons el temps de permanència al nostre país, a la seva evolució personal i al grau de

autonomia adquirit. Tots els recursos i línies d'actuació esmentats són complementaris, amb independència del instrument de finançament, i s'aplicaran a tot l'itinerari d'integració del destinatari. Per tant, es considera que l'itinerari d'integració d'un destinatari és únic i pot incloure actuacions i activitats de projectes amb diferents línies de finançament. No obstant això, en cap cas el destinatari podrà percebre prestacions pel mateix concepte, de forma simultània, a càrrec de diferents subvencions.

- Informe 2018. "Las personas refugiadas en España y Europa del CEAR". A l'any 2017, Espanya va rebre a més sol·licitants de protecció internacional que cap altre any, 31.120, i va concedir l'estatut de refugiat a 595 persones, tot i que va denegar la protecció al 65% de les persones de les quals el expedient va resoldre. Al mateix temps, però, com va assenyalar el Defensor del Poble, l'Oficina d'Asil i Refugi del Ministeri de l'Interior està totalment col·lapsada: a finals de febrer de 2018, 42.025 persones esperaven la resolució de la seva sol·licitud, com s'explica en el primer epígraf. La situació a la frontera sud tampoc va millorar. Espanya va ser el tercer país de la Unió Europea amb un major nombre d'arribades de persones migrants i refugiades a través de la Mediterrània, després d'Itàlia i Grècia. No obstant això, la resposta en la gestió de les arribades va estar caracteritzada per la improvisació i la manca de coordinació, com s'explica en el segon epígraf. Pel que fa a Ceuta i Melilla, de nou es va sobrepassar la capacitat dels CETI, van continuar les anomenades "devolucions en calent" i, tot i la jurisprudència dels últims anys, va persistir la prohibició que les persones sol·licitants de protecció internacional poguessin traslladar-se a la Península després de l'admissió a tràmit de la sol·licitud. I la impunitat segueix planejant, quatre anys després, sobre la tragèdia del Tarajal.

- L'Agència de les Nacions Unides per les persones refugiades (ACNUR) publica periòdicament actualitzacions de dades: Un estimat de 362.000 refugiats i migrants van arriscar les seves vides creuant el Mar Mediterrani en 2016, 181.400 persones van arribar a Itàlia i 173.450 a Grècia. A la primera meitat de 2017, més de 105.000 refugiats i migrants van ingressar a Europa. Aquest moviment cap a Europa continua cobrant un alt nombre de vides humanes. Es creu que des de l'inici de 2017, més de 2.700 persones han mort o desaparegut creuant el Mar Mediterrani. Aquests riscos no acaben en arribar a Europa. Durant el moviment secundari irregular s'han reportat molts abusos, incloent devolucions a la frontera. Les operacions de rescat al mar han de continuar sent una prioritat, a causa de la quantitat de vides que es posen en perill.

Tot i que s'ha aconseguit un augment en les vies segures per entrar a Europa, aquestes oportunitats encara són molt reduïdes per oferir una alternativa viable als perillous viatges que realitzen les persones en

necessitat de protecció. Calen més esforços per augmentar l'accés a les vies legals existents, incloent la reunificació familiar. ACNUR també va cridar als països europeus, així com a altres països, perquè ofereixin 40.000 espais de reassentament, els quals complementaran els compromisos ja existents, perquè es posin a disposició dels refugiats situats en 15 països prioritaris al llarg de la Ruta mediterrània Central. Els que arriben a Europa necessiten condicions de recepció i assistència adequades, particularment els que tenen necessitats especials, com nens separats o no acompanyats i supervivents de violència sexual i de gènere, igualment, requereixen accés a procediments d'asil justos i eficients. Es necessita més solidaritat dins de la Unió Europea per a assegurar la protecció, incloent la reunificació familiar i la reubicació eficients i ràpides.

En general hi ha una necessitat d'un pla d'acció més integral que doni suport a les solucions a llarg termini per al complex tema dels fluxos migratoris mixtos, així com que ajudi a abordar les causes fonamentals, en estreta cooperació amb els països d'origen i trànsit, en línia amb el dret internacional. ACNUR està treballant amb els seus socis per brindar assistència i suport als refugiats i sol·licitants d'asil a Europa. Aquests esforços inclouen assistència humanitària i en efectiu, allotjament i suport per millorar les condicions de recepció, així com la prevenció i la resposta a la violència sexual i de gènere, monitorització i intervencions de protecció, involucrant a les comunitats de refugiats per millorar la seva participació i incloure la seva veu en la resposta, identificant i donant suport a les persones amb necessitats especials, com els nens separats i no acompanyats perquè siguin referits als serveis corresponents.

Per tal de donar una resposta a les necessitats de protecció de les persones refugiades i migrants que arriben a Europa, ACNUR va publicar el Pla Regional de Resposta per als Refugiats i Migrants (RRMP, per les sigles en anglès), el qual involucra 60 socis. Per millorar la situació dels nens refugiats i migrants que arriben a Europa i romanen sense els seus pares o tutors legals, ACNUR, UNICEF i IRC van presentar un full de ruta, així com una crida a l'acció. ACNUR ha establert una visió pràctica per al compromís global de la UE amb les persones refugiades, així com per a la reforma del seu sistema d'asil en el seu document "Millorar la protecció dels refugiats a la Unió Europea i al món".

9.- Un cop de mà

L'acollida que els refugiats de la guerra Síria han rebut des de les institucions públiques ha estat complementada amb la tasca realitzada per diverses organitzacions no governamentals. Un cas especialment destacable ha estat la tasca duta a terme per entitats de mentoria social, un voluntariat que posa l'accent en l'acompanyament individual i interpersonal amb individus en diverses situacions de dificultat. Pana analitzar aquest fenomen ens posem en contacte amb Rita Grané, mestra de formació i màster en Gestió d'entitats sense ànim de lucre, actual directora de Punt de Referència (una l'organització no governamental especialitzada en l'acompanyament de joves extutelats) així com presidenta la Coordinadora de Mentoria Social (una organització que agrupa diverses entitats d'aquest tipus de tot l'estat).

Font: XARXANET

9.1 - Els programes de mentoria

Gràcies a que gaudeix d'un punt d'observació privilegiat, resulta especialment interessant la seva valoració sobre la forma en què les autoritats públiques han respost a la crisi humanitària derivada de la marea immigratòria que ha fugit de Síria. La valoració que realitza Rita Grané d'aquesta reacció governamental és molt desigual, depenent de quines institucions estiguem parlant: "De les autoritats catalanes molt bé (autonòmiques i locals) perquè en tot moment han estat disposades a organitzar-se i acollir. De les autoritats espanyoles molt malament, ja que han fet el contrari i no han atorgat l'estatus de refugiat a moltes persones. Tot i això el treball en Xarxa, de col·laboració entre les diferents administracions i les entitats socials no ha estat bo".

Son moltes les organitzacions de voluntariat que estan col·laborant amb les institucions en l'acolliment de les famílies nouvingudes. Rita Grané, como directora de Punt de Referència, ens detalla els dos programes duts a terme per l'entitat en aquest àmbit: "d'una banda, el Programa de Mentoria impulsat pel Pla Català de Refugi: hem ajudat a omplir de contingut metodològic una iniciativa que no estava gens organitzada, hem format als tècnics que havien de fer l'acompanyament de les relacions de mentoria, i durant els vuit mesos inicials hem estat supervisant aquestes relacions de mentoria. I d'altra banda, el Programa de Refugiats Universitaris de la Universitat de Barcelona: hem incorporat a tres estudiants refugiats sirians al nostre programa Acull (d'acolliment familiar), hem format a les famílies acollidores, i hem fet el seguiment socioeducatiu de les estudiants i de les relacions amb les famílies".

9.2 - El Programa Català de Refugi

El projecte de mentoria social amb persones refugiades forma part del Programa Català de Refugi, i hi participen, a més de la pròpia Generalitat a través del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades de Catalunya, diferents entitats socials, com ara Càritas, Creu Roja, Accem, CEAR-CCAR, Fundació Apip-Acam, Fundació Cepaim, Fundació Ficat, Fundació Dianova o la pròpia Coordinadora de Mentoria Social. Tal com hem comentat anteriorment, l'objectiu del projecte consisteix a facilitar el coneixement de l'entorn, l'aprenentatge de les llengües oficials a Catalunya, l'accés a l'ocupabilitat i l'ocupació, la creació de xarxa relacional i l'apropament a la cultura a persones en procés de sol·licitud de protecció internacional o amb la condició de refugiat reconeguda, mitjançant l'acompanyament de persones voluntàries que exerceixen una funció de mentoria de manera coordinada i supervisada per un tècnic professional. Els mentors es comprometen a:

- Acompanyar les persones refugiades en les activitats del Pla Individual d'Activitats.
- Establir vincles amb els refugiats i, d'aquestes, amb persones i entitats de l'entorn.
- Dedicar de dues a quatre hores setmanals durant un any.
- Passar una entrevista personal previa.
- Fer la formació establerta al programa.

Conjuntament, durant el seu primer any de funcionament, un total de tres-cents trenta-tres mentors van acompanyar a cent noranta-un refugiats en el marc del Programa Català de Refugi, aconseguint atendre a totes les persones refugiades que ho van sol·licitar. Al conjunt de Catalunya dos mil cinc-cents vuitanta-quatre persones es van a inscriure com a voluntaris en el programa de mentoria, i es van realitzar un total de seixanta-sis cursos d'una jornada completa on es van formar mil cent seixanta-vuit mentores i mentors. Les

persones refugiades reben el suport d'un grup de tres a cinc mentors que les ajuden a fer gestions, els faciliten la tasca d'establir vincles amb el seu entorn i les acompanyen en el seu procés d'aprenentatge logístic i de recerca de feina. Els mentors tenen una dedicació de dues a quatre hores a la setmana durant un any.

9.3 - Una visió des del terreny

Tal com ens explica Rita Grané, "el disseny de l'acollida de famílies refugiades correspon al govern espanyol. Consta de diverses fases però està pensat perquè en sis mesos la família trobi un lloc on viure i una feina". Com és lògic, l'acompanyament dels refugiats mitjançant programes de mentoria permet un coneixement directe del drama viscut per aquestes persones. L'experiència dels mentors durant tot aquest temps demostra que les seves principals inquietuds en arribar al nostre país són "les de qualsevol persona immigrant: aconseguir la documentació que els permeti residir legalment al nostre país i treballar, trobar una feina i/o finalitzar unes estudis, tenir un lloc on viure, i aprendre la llengua".

Font: XARXANET

Encara que la major part dels refugiats està encara per arribar, preguntem a Rita Grané quines són les conclusions que es poden extreure de la tasca realitzada fins ara, amb vista a millorar l'acompanyament a les persones nouvingudes. Des del seu punt de vista, per als refugiats "el principal escull és disposar de la documentació que els permeti treballar. I això el govern espanyol hi posa moltes dificultats pel que s'està acollint a moltes famílies que al cap de sis-dotze mesos se'ls denega el refugi i es queden com a ilegals al nostre país. Si això no es soluciona l'únic que s'està fent és generar una borsa d'immigració sense possibilitats d'accés a cap recurs i abocats als abusos per la seva màxima vulnerabilitat".

10.- Un drama en primera persona

Fins ara hem tractat diverses perspectives des de les quals enfocar el conflicte siri (històrica, mediàtica, sociològica, jurídica, institucional, col·laborativa) però totes ens porten finalment a un mateix punt clau: els drames personals. Després d'un intens i prolongat treball de búsqueda, gràcies a la ajuda del Diari de Tarragona i els grups de Creu Roja que estan ajudant a persones que van fugir de la guerra, vam poder contactar amb una refugiada, la Khadija, la qual ha preferit facilitar-nos únicament el nom de pila per evitar possibles represàlies.

Font: VIENNA ONLINE

La Khadija és una noia siriana que vivia a la llar familiar amb els seus pares i germans. Però, sobtadament, la guerra va esclatar i es va crear una situació tan insostenible que van haver d'abandonar el país. Fugint d'un veritable perill de mort, van creuar les fronteres siries el dia 5 de Novembre de l'any 2013 cap al Líban. Des d'allà es van traslladar cap Egipte, on hi van viure durant un any i mig en condicions molt precàries. El dia a dia era molt dur i la inseguretat a causa del conflicte que també estava travessant aquell país era constant, de manera que van haver de desplaçar-se cap a Turquia, on hi van romandre quatre mesos més.

Més tard, van viatjar fins a Grècia en una patera il·legal, pagant a una de les màfies que, encara avui, es dediquen a fer negoci amb les vides de la gent desesperada. Van estar-hi un any vivint en un camp de refugiats grec fins que van rebre l'oportunitat de traslladar-se a Espanya.

Segons la Khadija, no teníen una destinació concreta. Només volíen sortir de Síria, aquell lloc on un dia havien crescut la Khadija i els seus germans, on tenien tots els seus amics, tots els seus records. Va marxar la família al complet, però un dels seus germans va haver de quedar-se a un dels camps de refugiats i no va poder seguir en contacte amb el seus familiars, ja arribats al nostre país. Segons la jove, el seu germà està intentant per tots els mitjans poder reunir-se amb ells ja que, com apuntava la noia, "la situació allà per als refugiats no és bona".

Des de la seva experiència personal, considera que ha estat rebuda d'una manera molt agradable i propera, tan ella com la seva família. Potser la seva nova vida no sigui perfecta, però venint d'un context tan terrible, és lògic que l'arribada a les nostres comarques li generi sentiments de satisfacció i gratitud. Sobre la possibilitat de tornar sobre el seus passos, senyala amb clarietat que no podrà reprendre la seva antiga vida a Síria, ja que allà no els hi queda res. Aquella vida ja forma part d'un passat que mai tornarà. A més a més, ara mateix la situació del país és encara de conflicte bèl·lic obert i retornar seria una autèntic suïcidi. En conseqüència, tota la família te decidit quedar-se al nostre país a llarg termini.

Malgrat la seva actitud agraïda davant la benvinguda que ha rebut a Occident, reconeix el drama que es viu als camps d'acollida que es multipliquen al Mediterrani oriental: "vam estar en un camp de refugiats a Grècia i la situació és insostenible, molt malament". En aquest punt percebem l'únic signe de retret en tota la conversa: "haurien de fer alguna cosa respecte a això". Potser durant aquests anys aquesta jove siriana hagi viscut experiències més terribles de les que nosaltres visquem en tota la nostra vida. Esperem que Europa li concedeixi una nova oportunitat per refer el seu futur.

11.- Conclusions

Com hem anat veient al llarg del projecte, no són pocs els elements que s'han de valorar a l'hora de tractar un tema tan polièdric com el dels refugiats. Per a fer un anàlisi adequat del tema s'han de tenir en compte nombroses perspectives que conjuntament proporcionen una visió global del problema: els drames personals, la manipulació mediàtica, l'estatus de refugiat, els conflictes latents de la zona, las dificultats d'integració, la competència local pels recursos socials, els prejudicis arrelats a la nostra societat, etc.

Al nostre país hi ha hagut una gran mobilització i importants debats a causa de l'arribada massiva de refugiats a Europa, tot i que el nombre efectiu de immigrants arribats ha sigut relativament baix fins ara. La majoria de refugiats tenen molt clar que tornar a Síria no és una opció, i molts d'ells tenen decidit queda-se de manera indefinida a causa de les pésimes perspectives que ofereixen les altres alternatives. Aquest panorama ens obliga a afrontar la manera en què aquest col·lectiu s'integrarà de forma estable i definitiva a casa nostra

Font: MASHABLE

L'allau mediàtica ha influït notablement a l'hora de formar-nos una impressió predeterminada i a vegades errònia sobre els nouvinguts, un fenomen aguditzat per dos factors molt rellevants: l'escassetat de periodistes que s'han pogut enviar a Síria per a aconseguir informació de primera mà a causa de les condicions de perill, i la tendència a la manipulació periodística

amb la que s'han tractat aquests esdeveniments per motius comercials o ideològics. El simple fet de llegir una notícia en un determinat medi en comptes d'en un altre ens predisposa a veure aquest col·lectiu amb uns ulls sensiblement diferents, obviant els indubtables problemes que pot generar a nivell local aquesta gran migració, o en sentit contrari, predisposant-nos contra els nousvinguts sense tan sols concedir-los el benefici del dubte.

No només els tractats internacionals, sinó bàsicament la consciència humanitària ens obliga a prestar auxili als que fugen d'una sagnant guerra com la que es desenvolupa a Síria. Els nostres governants són responsables d'implementar un marc just i sostenible perquè aquesta arribada compti amb el suport de la majoria social de la població local, tenint en compte que encara ens estem recuperant d'una gravíssima crisi econòmica. Per la seva banda, els mitjans de comunicació han de fer un esforç per crear el clima propici perquè aquesta acollida es desenvolupi en un clima solidari.

Cap ésser humà tria on neix. Alguns tenen la sort de créixer en països on sobreviure no és un privilegi, mentre altres conviuen des de la seva infància amb l'horror i la misèria. Pensem que néixer a un costat o un altre de l'alambrada és només una qüestió de sort.

12.- Webgrafia

ACNUR

<http://www.acnur.org/es-es/emergencia-en-europa.html>

BUSY BETA

<https://busy.org/@imtiazz/syrian-war-report-26-01-2018-or-updated>

COMITÈ PER A L'ACOLLIDA DE LES PERSONES REFUGIADES

<http://refugee.cat/ca/home-ca/>

COORDINADORA DE MENTORIA SOCIAL

<http://mentoriasocial.org/>

DEPARTAMENT DE TREBALL, AFERS SOCIALS I FAMÍLIES

http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/immigracio/persones_refugiades/programa_catala_refugi

EL INDEPENDIENTE

<https://www.elindependiente.com/page/576/?taxonomy&term>

ERASMUSU

<https://erasmusu.com/es/erasmus-tarragona/experiencias-erasmus/experiencia-erasmus-en-tarragona-espana-664354>

HERALD SUN

<https://www.heraldsun.com.au/news/national/cnn-anchor-tears-over-injured-syrian-boy/video/e751acf18510b169338f46a02bb58ad0>

MAROC DIPLOMATIQUE

<https://maroc-diplomatique.net/les-geants-du-web-acceptent-de-sevir-contre-les-fakenews/>

MASHABLE

<https://mashable.com/2015/03/02/global-warming-syria-civil-war/?europa=true>

MDZ

<https://www.mdzol.com/politica/La-amenaza-de-Trolls-Bots-y-fake-news-para-las-elecciones-del-2019-20180827-0073.html>

MINISTERIO DE EMPLEO Y SEGURIDAD SOCIAL

http://extranjeros.mtramiss.gob.es/es/Subvenciones/AreaIntegracion/protccion_internacional/manuales_comunes_gestion/documentos/Manual_de_Gestion_Sistema_acogida.pdf

MUNDO AO MINUTO

<https://www.noticiasaminuto.com/mundo/690585/racoes-de-comida-distribuidas-em-alepo-acabaram>

NEWSWEEK

<https://www.newsweek.com/us-response-refugee-crisis-not-adequate-should-take-100000-syrians-former-uk-372664>

OFICINA DE PRENSA DEL MINISTERIO DE TRABAJO

<http://prensa.empleo.gob.es/WebPrensa/noticias/laboral/detalle/3390>

ONE MAGAZINE

<https://www.onemagazine.es/reflexiones-guerra-siria-oriente-medio>

POLITICO

<https://www.politico.eu/article/eu-to-u-k-on-brexite-beware-of-the-european-parliament-veto-negotiations-constitutional-committee/>

PROGRAMA CATALÀ DE REFUGI

<https://web.gencat.cat/ca/actualitat/detall/Programa-catala-de-refugi>

ROMANIA LIBERA

<https://romanalibera.ro/international/siria-ofensiva-impotriva-statului-islamic-ucide-civili-pestes-25-de-victime-intr-o-singura-zi-712278>

SCOOPNES

<https://www.scoopnest.com/es/user/elOrdenMundial/781885186900430848>

SOCIAL.CAT

<https://www.social.cat/noticia/7653/uns-300-mentors-acompanyen-191-persones-refugiades-dins-el-programa-catala-de-refugi>

SPUTNIK NEWS

<https://sputniknews.com/politics/201702281051119942-syrian-talks-geneva-kurds/>

SYRIAN NETWORK FOR HUMANS RIGHTS

<http://sn4hr.org/blog/2017/06/17/42532/>

TARRAGONA.CAT

<https://www.tarragona.cat/cooperacio/tgncoop/tarragona-amb-les-persones-refugiades-1>

THE DIPLOMATIC COURIER

<https://www.diplomaticcourier.com/wp-content/uploads/2015/10/bigstock-Syria-18380291-960x450.jpg>

THE NATIONAL MEMO

<http://www.nationalmemo.com/endorsethis-cnn-anchor-shaken-syrian-boy/cnn-anchor/>

THE NAZARENE PROJECT

<http://www.thenazareneproject.org/additional-photos.html>

THE NEW ARAB

<https://www.alaraby.co.uk/english/indepth/2017/1/20/Five-ways-Donald-Trump-could-change-the-Middle-East>

THE TIMES

<https://www.thetimes.co.uk/article/anti-migrant-propaganda-splits-hungary-days-before-eu-vote-kl5f3vxj7>

VIAJEJET

<https://www.viajejet.com/guia-turistica-de-barcelona/palau-de-la-generalitat-de-catalunya-barcelona/>

VIENNA.AT

<https://www.vienna.at/schweinefleisch-und-alkohol-verkostung-fuer-schulabschluss-gilt-auch-fuer-muslime/4898180>

XARXANET

<http://xarxanet.org/internacional/noticies/tagradaria-fer-voluntariat-amb-les-persones-refugiades-catalunya>

Treball de Recerca

REFUGIATS: LA SEQÜELA ERRANT D'UNA GUERRA

Annexos

Alumne: Ane Arzamendi Ayneto

Tutor: Joan Berga Jorquera

Vedruna Sagrat Cor

Tarragona, desembre 2018

Índex

1 - Entrevista amb Antoni Jordà Fernández	pàg. 03
2 - Entrevista amb Angel Belzunegui Eraso	pàg. 07
3 - Entrevista amb Alex Saldaña Redondo	pàg. 10
4 - Entrevista amb Santiago Castellà Surribas.....	pàg. 13
5 - Entrevista amb Javier Villamayor Caamaño	pàg. 17
6 - Entrevista amb Rita Grané Moro.....	pàg. 20
7 - Entrevista amb Khadija	pàg. 22

1.- Entrevista amb Antoni Jordà Fernández

a) Tot i que la Primavera Àrab va tenir un efecte democratitzador en diversos estats de la zona, en arribar a Síria va desembocar en una brutal guerra civil que encara perviu. Per què els canvis a Tunísia o Egipte no van tenir continuïtat en aquest país?

D'entrada, no està gens clar que s'hagin produït "canvis" a Tunísia o Egipte arran de la denominada "primavera àrab". En el cas d'Egipte, la consolidació d'un règim polític militaritzat ha bloquejat qualsevol intent d'obertura política del règim en un sentit democràtic occidental, tot i que de pas ha deixat fora del règim al sector integrista islamista dels "Germans Musulmans". En el cas de Tunísia la feblesa dels canvis assolits, junt amb la presència de poderosos veïns "instal·lats" en una inestabilitat política permanent (Argèlia, i especialment, Líbia), han provocat que les tímides reformes polítiques inicialment aplicades hagin quedat paralitzades.

Dit això, el cas de Síria queda forçosament al marge per la seva pròpia singularitat. Una singularitat històrica: la creació l'any 1970 del règim polític baassista en la persona de Hafez-el-Assad va permetre la consolidació d'un Estat militaritzat, aliat d'Egipte i de l'antiga URSS, i acèrrim enemic d'Israel, a qui va inicialment atacar (sense èxit) el 1973 en la guerra del Yom Kippur; i posteriorment (1976) va intentar bloquejar (també sense èxit), ocupant el Líban. La mort de Hafez-el-Assad (2000) i la successió per part del seu fill Bashar-el-Assad va modificar lleugerament les característiques del règim: certa liberalització política que ràpidament fou limitada per interessos de l'Exèrcit i dels sectors religiosos més integristes. A partir de 2011, enmig de la coneguda com "primavera àrab", les protestes populars exigint canvis polítics van ser massives, però també fortament reprimides.

Tot plegat, esclatà una guerra civil, on una part de l'exèrcit sirianès es van unir a un exèrcit popular. Les aliances internacionals van abocar al règim sirianès d'el-Assad a rebre el suport d'Iran, del sector xiïta libanès Hizbulà, i de Rússia; i els rebels van obtenir suport directe o indirecte d'Àrabia Saudí, Qatar, i especialment del denominat Estat Islàmic en diferents versions. Aquesta circumstància va provocar (2014) la intervenció en la guerra dels EEUU, França i Regne Unit, actuant en contra d'el-Assad i en suport dels rebels sirians.

En definitiva, la globalització de la guerra civil siriana és un fet real. Davant d'aquest panorama de guerra civil i guerra global, és difícil pensar en un procés de democratització interna: el règim d'el-Assad se sent fort en les seves posicions polítiques i militars, gràcies tant al suport dels seus aliats com a la debilitat progressiva dels opositors rebels, dividits en múltiples fraccions, interessos i aliances.

b) Orient Pròxim ha estat tradicionalment una zona calenta on s'han desenvolupat innumbrables conflictes bèl·lics al llarg de la història. Ha tingut aquest passat alguna influència en els esdeveniments que hem viscut durant els últims anys?

És evident que els conflictes bèl·lics de l'Orient Pròxim han tingut i tenen una gran influència en els orígens de la guerra civil siriana. La creació de l'Estat d'Israel (1948), tolerada i acceptada per les potències occidentals d'aquell moment (EEUU, França i Gran Bretanya), va provocar un seguit de guerres amb els estats musulmans veïns (Egipte, Jordània i Líban, principalment), que consideraven l'Estat israelià com una amenaça i un atac a la seva estabilitat política i integritat religiosa. Sense oblidar, a més, la situació dels palestins, tant dels que van quedar englobats en el nou Estat d'Israel com dels que van restar obligats a fugir a les fronteres amb Egipte i Líban, i sobre tot Jordània.

Les successives guerres arabo-israelianes (1948-1949; 1967; 1973) van acabar sempre amb la victòria israeliana (amb el suport internacional dels EEUU i els seus aliats), i la derrota dels estats musulmans (que rebien el suport de l'antiga URSS). Aquestes guerres han provocat una militarització permanent d'aquells països, impeding una transformació política democràtica dels estats àrabs, i generant un estat d'Israel basat en un sistema democràtic occidental que viu en un permanent estat de guerra: qualsevol canvi, moviment o transformació política de qualsevol dels Estats de la zona genera d'immediat un recel i desconfiança per les possibles conseqüències (negatives) que pot provocar en la zona.

D'aquí la tensió constant i permanent que es viu en l'Orient Pròxim. I si hi afegim els interessos econòmics existents: especialment, la producció i distribució del petroli, que afecten al món occidental de forma directa, i el control dels recursos hídrics, gran objecte de disputa en tota la regió, podrem entendre millor com els antecedents històrics i els interessos actuals formen una barreja explosiva que provoca inestabilitat, conflictes, i guerres, amb totes les seqüeles que comporten.

c) Com a conseqüència de la guerra, centenars de milers de ciutadans sirians han fugit del país, gran part d'ells cap a Europa. Hi ha algun precedent proper sobre un moviment de refugiats tan ràpid i massiu?

Si ens referim a moviments migratoris a causa de guerres, cal recordar els desplaçaments forçosos provocats tant per les dues guerres mundials del segle XX, com per processos revolucionaris com la revolució soviètica i la revolució xinesa. En general, són desplaçaments provocats per l'avanç dels exèrcits, o per por a les represàlies de les diverses milícies o grups armats no regularitzats (cas de la guerra dels Balcans, a finals del segle XX).

Hi ha també un altre tipus de desplaçaments migratoris, de vegades difícils de separar dels anteriors, generats per decisions polítiques relacionades amb la llengua, la raça o la religió, o les idees de grups minoritaris que es veuen obligats a moure's dins del mateix Estat per acabar confinats en una determinada regió (cas dels kurds a Turquia), o simplement són expulsats per via dels pogroms del seu país (com els jueus de Rússia, durant el segle XIX). Són desplaçaments que generen la figura del "refugiat", que busca la protecció no tant de les autoritats que l'han obligat a fugir, sinó d'altres Estats o de les institucions internacionals en demanda d'un "refugi" o asil segur.

En el cas de Síria ens trobem davant d'una barreja de causes (bèl·liques, religioses, ideològiques) que han provocat un procés migratori d'abast considerable quantitativament parlant, i que a més ha coincidit en el temps i en l'espai amb un flux migratori, provocat per causes essencialment econòmiques, provinent de l'Àfrica subsahariana i de zones geogràfiques properes de l'Orient Mitjà (Líban, Irak, Pakistan, Afganistan, Índia, Iran, etc.). Tot plegat va provocar un enorme allau migratori per via terrestre (passant per Síria i Turquia), amb la finalitat de penetrar a la Unió Europea via Grècia. Aquesta via fou aturada a partir de 2016 a les portes de Turquia, per la qual cosa els fluxos migratoris i de refugiats han buscat altres vies d'accés a la Unió Europea: per via terrestre fins al Marroc, i d'aquí passant a Espanya (via Ceuta o Melilla, o directament amb pasteres amb destinació a les Illes Canàries, o les costes andaluses); o bé per via terrestre fins a Líbia, i intentar entrar després a la Unió Europea via Malta o Itàlia, tot i que aquestes darreres vies fa mesos que estan parcialment bloquejades per la oposició dels governs respectius.

Cal afegir que no existeix, quantitativament, un gran augment dels processos migratoris i de refugiats si ho comparem amb altres èpoques històriques: la colonització dels Estats Units d'Amèrica o de Canadà durant el segle XIX i XX va comportar molts més moviments migratoris arreu d'Europa en direcció a Amèrica. El problema no és la quantitat de persones que migren, el problema és si el món dels països econòmicament més desenvolupats pot o vol compartir, integrar i assumir el resultat dels moviments migratoris.

d) La imminent arribada d'aquestes famílies està xocant amb el rebuig de part de la població local. És comparable aquesta marea humana amb altres esdeveniments passats en els quals no vam ser receptors sinó generadors d'emigració?

Si bé les causes del moviments migratoris actuals no són massa diferents de les d'altres èpoques, és cert que l'acceptació o rebuig d'aquest fet per part dels països "receptors" varia en relació a la situació econòmica i social. En efecte, si el país receptor necessita mà d'obra pel seu desenvolupament, o precisa d'una mà d'obra molt qualificada o especialitzada, el procés migratori

serà ben rebut, oferint fins i tot facilitats per a una integració social, cultural etc. dels nouvinguts. Exemples com la reconstrucció d'alguns països d'Europa després de la segona mundial, o l'emigració a Sud-Amèrica, o l'emigració del món rural al món industrialitzat, etc. ens mostren que les migracions poden ser beneficioses per a les regions o països receptors, que les assumeixen com una font de desenvolupament i progrés econòmic.

La desconfiança u oposició sorgeixen quan l'arribada migratòria coincideix amb època de dificultats econòmiques, i es genera la percepció de que els migrants estan "ocupant" llocs de treball (que són escassos) o subvencions i ajudes (també escasses). Si a més no hi ha una política clara pel que fa a acollida, formació, integració, etc. dels immigrants, la població pot rebre missatges contradictoris per part de grups polítics interessats en la confrontació, la xenofòbia i el racisme. En definitiva, un camí socialment perillós.

e) Alguns experts consideren que les grans migracions constituïran un dels eixos que articularan el present segle. Podem acudir a algun precedent passat per saber què fer i què no fer davant d'aquesta perspectiva?

La Història no es repeteix, però pot donar "pistes" o informació de com actuar en situacions més o menys similars o coincidents. Dels processos migratoris d'altres temps recents (segles XIX i XX) podem aprendre que no és impossible assolir una integració en la societat d'acollida, sempre que factors com l'educació, la cultura, la llengua, la religió, el treball i la formació estiguin clarificats des de l'inici. Una societat acollidora ha de tenir la percepció de que pot acollir sense complicacions els migrants que arriben a les seves fronteres: si la percepció és negativa, encara que la situació econòmica ho permetés sorgirà un rebuig més o menys instrumentalitzat però difícil d'erradicar.

Actualment, molts països europeus estan sortint d'una duríssima crisi econòmica que ha debilitat enormement el concepte, i la realitat, del Welfare State o Estat del benestar. La major part de la població ha sofert d'una o altra manera aquesta crisi. D'aquí que la coincidència amb l'increment dels moviments migratoris a causa de fets bèl·lics, econòmics, etc. hagi provocat una actitud vacil·lant dels Estats, que no han sabut gestionar el tema de forma correcta. La difusió de missatges contradictoris ("Volem acollir", "Welcome refugee", etc., però també "America first", també difós a Dinamarca, Suècia i sobre tot Alemanya) han provocat la incertesa i la por en una part de la població que tem perdre el poc que li ha quedat després de la crisi. Tanmateix, solament amb actituds voluntaristes o "bonistes" no es resoldrà el tema: això sí que ho ensenya clarament la Història...

2.- Entrevista amb Angel Belzunegui Eraso

a) Centenars de milers de ciutadans sirians han abandonat les seves llars com a conseqüència de la guerra civil. Disposem de prou dades per dibuixar el perfil sociològic de les famílies que han pres aquesta decisió i les que han romàs al país?

Hi han hagut dos moments en el procés migratori dels refugiats sirians que cal diferenciar pel que fa la identificació sociològica de les persones que van decidir marxar del conflicte sirian. En un primer moment, que coincideix amb la conquesta progressiva de territori sirian pel Desh, es va produir la major migració cap a Europa. Aquesta migració va ser "de cop", relativament inesperada (en el sentit de que ja ONGs que operaven al territori advertien d'una catàstrofe humanitària, i totes les catàstrofes humanitàries tenen com a conseqüències/causes, grans moviments poblacionals), i com inesperada, van entrar a Europa centenars de milers de refugiats dels que no es tenia cap informació. En aquell moment no hi havia controls fronterers com els que posteriorment es van posar a Grècia i Hongria, per exemple. Aproximadament un milió de refugiats van anar a parar a Alemanya i en menors quantitats a altres països. El segon moment és un cop que la UE ordena controlar les fronteres per les pressions dels països membres i que permeten identificar amb més precisió els perfils de les persones que volen residir a Europa procedents del conflicte sirian.

Pel que sabem dels registres un cop que van arribar a Alemanya i dels refugiats posteriors, no es pot dir que hagi un perfil exclusiu, únic, des del punt de vista sociològic. Hi ha persones de totes les professions, famílies amb fills, homes i dones... Predominen les persones adultes i joves, mentre que la gent més gran a romàs al país. Tenim coneixement de que els estalvis familiars han servit per pagar el procés migratori de joves i de famílies de matrimonis joves, fet que ha redundat a que la gent gran estigui menys present en la migració.

b) La distinció conceptual entre refugiats i immigrants econòmics comporta importants repercussions a nivell legal. Existeixen també diferències a nivell sociològic entre els dos col·lectius?

I tant. Són dos categories que analíticament s'han de diferenciar, tot i que en alguns casos poden anar juntes. Així que tenim:

- 1) persones que poden considerar-se refugiades;
- 2) persones que migren per motius estrictament econòmics, i

3) persones que migren per motius econòmics que alhora han estat desplaçades del seu territori d'origen per motius bèl·lics, catàstrofes naturals (el que s'anomena ara migrants mediambientals)...

I probablement podrien trobar altres categories que es barregen. De fet hi ha diferències entre els propis migrants econòmics depenent de d'on vinguin. Per exemple, els procedents de països llatinoamericans normalment tenen més poder adquisitiu que els procedents del Magreb, major nivell d'estudis... Amb els refugiats és més difícil, com ja hem dit abans, determinar un perfil ja que els conflictes bèl·lics afecten tota la població. Lògicament els que tenen més poder adquisitiu marxen abans de les zones de conflicte, però com dic, afecten a tota la població.

c) Alguns europeus no oculten els seus recels davant l'arribada massiva de refugiats al vell continent. Què estrats de la població local són més proclius a rebutjar l'acolliment d'aquestes persones?

Aquest és un tema interessant ja que es presenta com un fenomen cada vegada més visible a molts països d'Europa. La meua hipòtesi és que el major rebuig entre la població autòctona es produeix en les capes socials que competeixen pels recursos amb els al·lòctons. Quan es fan enquestes, els majors nivells de rebuig en la població es dona entre les classes baixes o mitjanes-baixes, i les capes socials elevades puntuen amb menys rebuig. Aquest és el que denominem "l'efecte contacte": els migrants, siguin refugiats i/o econòmics, conviuen amb gent amb recursos limitats en barris, accedeixen a la provisió de transferències, prestacions socials i recursos socials i aquí entren en conflicte competencial amb els autòctons... Aquesta és una percepció que té la gent i per tant acaba conformant un estat d'opinió (sigui fals o no) de que els "de fora" s'ho emporten tot. Les capes socials elevades normalment són empleadors dels migrants i tenen una percepció completament diferent.

d) El refugiat que arriba al nostre país sol enfrontar-se a dos reptes fonamentals: adaptar-se a una societat amb valors molt diferents als seus, i integrar-se en la seva estructura sociolaboral. Quin acostuma a ser més complex?

Depenent d'on vinguin, és a dir de quins trets culturals siguin els del seu país. I també depèn de la classe social dels refugiats. Per exemple, em consta que els veneçolans que viuen a Madrid (els darrers anys ha hagut una important arribada de veneçolans benestants que han vingut a viure al barri de Salamanca, de fet li diuen la Littel Venezuela), no han tingut cap problema a l'hora d'integrar-se ni econòmicament ni socialment. Ara bé, si ets pobre o no tens recursos i de cultura siriana, o marroquina, o d'altre país de majoria musulmana, els problemes d'integració són majors i se superposen. Tindràs

problemes per trobar feina i a més per encaixar determinades pautes conductuals de les nostres societats europees. Aquí s'ha de dir una cosa ben interessant: els problemes d'integració sociocultural dels migrants i/o refugiats es poden donar per les dues bandes. Vull dir que no sempre hi ha entrebancs per part de la societat receptora, sinó que també els propis migrants rebutgen el marc cultural europeu (en temes de convivència, en temes de gènere, en l'escola...). En definitiva. Crec que és més senzilla la integració laboral que no pas la sociocultural, entre d'altres coses perquè les feines que fan una bona part de les persones migrants són feines mal remunerades i en condicions laborals molt precàries.

e) Europa ja ha patit els efectes no desitjats de l'existència de guetos on el col·lectiu immigrant viu d'esquena a la societat local. Quines lliçons podem aprendre del passat per no repetir vells errors?

Aquest tema de la residencialitat és enormement complex. En primer lloc perquè no es pot obligar ningú a viure on no vulgui i en segon lloc perquè és una pràctica habitual que els procedents d'un país determinat acabin buscant-se entre ells per conviure. Això, per exemple feien els espanyols en la dècada dels anys 60 que anaven a viure a França o a Alemanya. A Sant Denis, al costat de París, encara hi ha un barri que li diuen el dels espanyols. A Tarragona també tenim aquets fenomen, concretament a Sant Salvador i a algunes zones de Ponent hi ha una elevada concentració d'immigració marroquina. Els migrants busquen residir en els mateixos llocs perquè estableixen economies d'intercanvi de recursos dins de les seves comunitats, a més a més de per motius de proximitat cultural, enyorança, etc., que també hi juguen.

El que hem vist a altres països, particularment a França, Bèlgica, Alemanya i a Anglaterra, és que determinades zones s'han convertit en zones on s'han establert pràctiques alienes al dret que regeix al país, aplicant en nombroses ocasions lleis derivades de la sharia. Això és perillós, perquè impedeix la convivència. El que s'hauria de fer és tenir un major control sobre els grups que operen en cada territori i decididament actuar contra aquells que no respecten les lleis locals. És molt poc probable que es pugui intervenir directament sobre les opcions residencials de les persones, però es podria actuar oferint possibilitats residencials diverses a les famílies a preus assequibles. Per això faria falta més habitatges socials.

3.- Entrevista amb Alex Saldaña Redondo

a) La guerra civil en Siria ha provocado más de medio millón de muertos en siete años. ¿Tienen razón quienes consideran que los medios occidentales no están cubriendo esta tragedia con la relevancia que merece?

Evidentemente, tienen razón. La guerra de Siria tiene una gran importancia no sólo por la enorme cifra de víctimas, sino porque ese país ha sido escenario de una especie de tercera guerra mundial, por la cantidad de países que de una forma u otra se han visto involucrados, incluyendo un enfrentamiento entre las posiciones de Rusia, que defiende el régimen de Al Assad incluso con presencia militar, y Estados Unidos. Sólo este enfoque ya ameritaba una mayor atención sobre este conflicto, que es mucho más que una guerra civil.

Además, allí se han usado, o al menos así lo han denunciado varias ONG y organismos de la propia ONU, armas químicas prohibidas. Por no hablar de que se ha tratado de una guerra que ha tenido lugar en las ciudades, siendo la población civil la que ha corrido con las peores consecuencias. Y es que en esta guerra se han producido, quizá como en ninguna otra antes, atrocidades y barbaridades contra la población, como el bombardeo de hospitales y maternidades, de escuelas, de edificios de viviendas...

A ello habría que sumar el hecho de que era una guerra que nos afectaba directamente por las consecuencias en términos de caldo de cultivo para el terrorismo que significaba. También con el tema de los refugiados, que han llegado a Europa en grandes oleadas provocando una crisis sin precedentes que incluso ha provocado el auge o la llegada al poder de partidos xenófobos y antiinmigración en varios países de Europa.

Sí, la guerra de Siria tenía demasiados ingredientes que la hacían enormemente atractiva desde un punto de vista informativo, por lo que los medios deberíamos haber tratado mucho mejor este conflicto. Sin duda. Claro que también hay que tener en cuenta las dificultades que ha tenido la cobertura de esta guerra, posiblemente porque no interesaba que hubiera testigos. La inseguridad y el escaso respeto a sus vidas obligaron a los periodistas occidentales a abandonar el país, lo que complicó mucho una buena cobertura de este conflicto.

b) Durante estos años hemos comprobado que este conflicto aparecía y desaparecía de nuestros informativos sin causa aparente. ¿Cuál es el motivo de esta intermitencia en el interés por lo que allí está sucediendo?

Suele ser normal que en un conflicto tan largo el interés informativo aumente o decaiga según algunos episodios concretos, pues es muy complicado mantenerlo constantemente durante siete años. Ha sido elevado

cuando se han tenido noticias de bombardeos especialmente crueles, como los hospitales o las maternidades, o cuando se descubrió el uso de armas químicas. También con el tema de los refugiados (recordar el eco que tuvo la muerte ahogado del pequeño Aylan), temas que se han tratado de mantener en la primera página. Creo que en esta intermitencia ha tenido mucho que ver, como decía antes, el hecho de que ningún medio occidental ha podido mantener en Siria a sus reporteros, por la falta de seguridad para sus vidas, por lo que muchas informaciones se conocían a través de algunos de los bandos en lucha o testimonios de ciudadanos a través de las redes sociales, con todo lo que eso implica de dificultad para contrastar y verificar informaciones.

Por otra parte, sucede a menudo que los medios, ante un conflicto que se alarga tanto, suelen buscar otros focos de atención por miedo a "aburrir" al lector. Y, en este sentido, en el panorama internacional han sucedido otros hechos que han merecido atención, como la irrupción de Trump, la crisis con Corea del Norte...

c) Las crónicas bélicas han dado progresivamente paso a noticias centradas en la crisis de los refugiados. ¿No es posible que mover el foco de forma tan brusca haya dejado en un segundo plano una guerra que aún continúa?

Sí, en parte por esa dificultad que comentaba que tienen los medios occidentales para seguir la guerra in situ. Y porque el periodismo trata de poner siempre el interés sobre las personas. Se trata de humanizar las noticias, de destacar las consecuencias que tienen los sucesos sobre la gente. Y en este caso, la crisis de los refugiados es un drama humano, económico y social de enormes dimensiones. Millones de personas se han visto obligadas a abandonar sus casas, sus familias, su vida para huir de un infierno. Eso tiene un gran interés periodístico. Mucho más que cualquier bombardeo. Además, el drama de los refugiados ha salpicado de lleno a Occidente, incapaz de dar soluciones humanitarias a toda esta gente que huye, lo que ha hecho que el interés no sea sólo por las personas que se van de su país, sino por la polémica que genera la masiva llegada de refugiados a otros países, sobre todo en una situación económica de crisis. Los millones de refugiados son posiblemente la consecuencia más visible de la guerra y, en todo caso, la más cercana a nosotros. De ahí el gran interés y la gran difusión que se les ha dado en los medios. Pero no se ha dejado de hablar de la guerra; hablar de los refugiados es hacerlo de la guerra.

d) Ante un drama de esta envergadura, parece difícil ofrecer una visión fría y neutral sobre lo sucedido. ¿Cree que nuestros medios están consiguiendo diferenciar nítidamente la exposición de los hechos y la valoración de los mismos?

Existe un principio en el periodismo que reza que “los hechos son sagrados y la opinión, libre”. Claro que nunca es fácil ofrecer una visión fría y neutral de un conflicto, mucho menos de una guerra (dicen que en las guerras la primera víctima es la objetividad) como la de Siria donde, como decimos, no hay periodistas independientes cubriendo in situ lo que allí sucede. En las guerras la información neutral tiende a desaparecer y los mecanismos de propaganda de los bandos que participan son muy grandes y resulta muy complicado no verse influenciado, uno tiende a contar los hechos según el bando donde se encuentre. Por otra parte, la simple exposición de los hechos, el hecho de publicar una fotografía en lugar de otra, por ejemplo, ya lleva implícita una carga de valoración. Hay que tener en cuenta que el periodismo moderno ya no se conforma con contar sólo los hechos de forma aislada, sino que tiende a colocarlos en un contexto, a analizarlos... y todo eso implica una valoración. Por eso un lector ruso tendrá una lectura muy diferente de lo que sucede en Siria que un lector americano, español o inglés.

e) ¿Cuál es su opinión personal sobre la forma global en que los medios locales, nacionales y extranjeros están cubriendo la guerra y la crisis humanitaria que se ha derivado de dicho conflicto?

Hay que diferenciar muy bien los medios locales, más restringidos al ámbito de una ciudad o provincia y con muy pocos medios para seguir un conflicto en tierras lejanas más allá de lo que cuentan las agencias de noticias, y los grandes medios nacionales que pueden enviar reporteros o tener corresponsales en zonas próximas al conflicto. Más allá de eso, creo que los medios, con sus respectivos recursos (muy limitados por la crisis) han hecho un esfuerzo por cubrir sobre todo la crisis humanitaria, interesándose por el flujo de los refugiados, por las condiciones en que se desplazaban, por la ubicación en los lugares de destino... Se les ha buscado y se ha intentado darles voz para que contaran su odisea, con el convencimiento de que un testimonio directo sensibiliza mucho más que las grandes cifras. En conclusión, es evidente que los medios podían haber ofrecido una mejor información. Pero, a pesar de su trascendencia y de que sus consecuencias nos impactan de lleno, la de Siria es vista desde aquí como una guerra lejana.

4.- Entrevista amb Santiago Castellà Surribas

a) L'arribada de la Primavera Àrab a Síria va desembocar en una guerra civil que encara perdura, amb múltiples actors internacionals involucrats en el seu desenvolupament. Com es pot valorar aquest conflicte bèl·lic des de la perspectiva del dret internacional?

Efectivament, al desembre de 2010 les revoltes democràtiques i liberalitzadores a Tunísia contra el règim autoritari de Zayn al-Àbidin Ben Ali obren un conjunt de protestes i revoltes a diversos països de la Riviera sud del Mediterrani i del Nord d'Àfrica –a Egipte contra Hosni Mubarak, a Líbia contra Muamar Gadafi, en Iemen contra Ali Abdullah Saleh, en Algèria contra Abdelaziz Buteflika, i en menor magnitud a Bahrain i Jordània-. A Síria arribà amb cert retard i, inicialment, en forma de protestes pacífiques de les classes mitges i il·lustrades a inicis del 2011 descontentes per l'asfixiant autoritarisme del president Bashar al-Asad. És al 2012 que en resposta a la dura repressió policial s'organitza al Nord del País l'autodenominat Exèrcit Lliure de Síria, que finalment portarà a una situació de Guerra Civil, en la que els actors –i els seus aliats- van progressivament evolucionant.

Inicialment la preocupació de la comunitat internacional es centrà en el respecte dels Drets Humans, cercant supervisor i avaluar la repressió policial i militar contra els manifestants, i més tard rebels, tot vetllant per a la correcta aplicació del Dret Internacional dels Drets humans, i per tant, monitoritzar l'aplicació correcta de les obligacions convencionals assumides per la República Àrab de Síria, i en concret, del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (CCPR) ratificat per Síria al 1969 del Pacta de Drets Econòmics, Social i Culturals (CESCR) i sobre l'Eliminació de totes les formes de discriminació Racial (CERD) també ratificades al 1969; de la Convenció de Drets del Nen, a l'any 1993; de la Convenció contra totes les formes de discriminació contra la Dona (CEDAW) al 2003; de la Convenció contra la Tortura (CAT) ratificada al 2004; de la de Protecció dels Treballadors Migrats al 2005; de les Persones amb Discapacitat al 2009. De fet, quasi tots els tractats internacional sobre Drets Humans havien estat ratificats per Síria i per tant restava obligada per ells, a excepció del Protocol Facultatiu per a l'abolició de la Pena Mort i del Conveni per a la protecció de totes les persones contra les Desaparicions Forçoses (CED). Però, si ens fixem, a excepció del Drets de les Persones amb Discapacitat, en tota la resta de qüestions no havia acceptat el mecanisme de comunicacions individual, mitjançant el qual, qualsevol perjudicat per l'acció de l'Estat pot dirigir-se a un Comitè de les Nacions Unides demanant avaluar si l'Estat ha aplicat correctament el conveni en el seu cas concret. Per tant podem dir que hi havia poques ganes de rendir comptes internacionalment per l'aplicació a Síria dels Tractats o Convenis internacionals de Drets Humans. Independentment de les obligacions assumides mitjançant la ratificació de Tractats Internacionals, Síria –com tots

els Estats – està obligada per a normes consuetudinàries (costums) internacionals que exigeixen una mínims de respecte als Drets Humans, i per les quals vetlla el Consell de Dret Humans de les Nacions Unides mitjançant, entre d'altres, els anomenats procediments públics del Relators Especials.

Però el conflicte aviat degenera en una situació bèl·lica, en la qual es exigible igual el respecte dels Drets Humans, que només son "suspesos" per motius molt excepcionals i sempre restant un nucli dur inderogable en qualsevol circumstància –inclús la Guerra- com diu l'article 4 del Pacte de Drets Civils i Polítics. Entra però llavors en joc un altre sector del Dret Internacional, el Dret Internacional Humanitari, que s'aplica en situacions de conflicte armat per regular l'activitat dels contendents. El Dret Internacional Humanitat, inicialment pensat per conflictes internacionals -els quatre Convenis de Ginebra de 1949- s'amplia amb el Protocol II al 1977 als conflictes interns, anomenats "conflictes armats sense caràcter internacional" en els que s'enfronten, en el territori d'un Estat, l'exercit regular amb grups armats rebels, o enfrontaments entre grups armats entre si. Intenta humanitzar la Guerra evitant danys contra la població civil i minimitzar al màxim els efectes més nocius de la Guerra.

Cal però pensar que el conflicte siria ràpidament s'internacionalitza amb la participació de tropes rebels vinculades a Estats de la regió, ampliant-se al temps les normes aplicables de Dret Internacional Humanitari.

Unilateralment alguns països –a l'inici EEUU i alguns dels seus aliats- imposen sancions comercials i mesures unilaterals a Síria amb l'objectiu de debilitar al dictador. Però no s'aconsegueix imposar sancions col·lectives institucionalitzades donat que el Consell de Seguretat de les Nacions Unides –format per 15 Estats per amb 5 permanents amb dret de vet- únic que pot imposar sancions en el marc del Capítol VII de la Carta de les Nacions Unides, es troba amb el vet de Rússia i Xina, aliats comercials de Síria. Al Setembre de 2013, la utilització d'armament químic fa que Nacions Unides pensi amb una intervenció militar (en el marc del Capítol VII de la Carta), però finalment manca l'acord de Rússia, restant l'ONU paralitzada per manca de consens entre les 5 grans potències del Consell de Seguretat.

b) El model general per abordar políticament i jurídicament els conflictes internacionals es deriva del sistema establert després de la II Guerra Mundial. ¿Aquest esquema segueix sent eficaç en les actuals circumstàncies o convindria canviar el model?

Abans de la Segona Guerra Mundial no existia cap norma general imperativa que prohibís la Guerra (is ad bellum), només normes, sorgides a les conferències de La Haia a final del XIX i principis del XX que regulaven la Guerra (ius in bello). Amb la Carta de Nacions Unides, al 1945 apareix com a

Principi, a l'article 2, la prohibició de l'amenaça i l'ús de la força. Des d'aquell moment l'ús de la força queda reduït a la legítima defensa –sempre immediata, necessària i proporcional- i a les accions acordades pel Consell de Seguretat quan està en perill la pau i la seguretat internacional (Capítol VII).

Però el cert, és que les guerres i els conflictes armats han canviat molt. Sovint són dintre d'un mateix Estat –tot i que amb interessos regionals forts-, costa diferenciar entre combatent i població civil, es difumina la pertinença a grups amb formes aïllades de terrorisme, entre en joc sofisticada tecnologia a distància –drons, ciberatac...-... En la meua opinió caldria una revisió global de tot el sistema de seguretat i de manteniment de la Pau, començant pel paper de Nacions Unides i per l'existència del dret de vet.

Es molt molt molt difícil organitzar el manteniment de la pau i la seguretat, i poder prendre decisions universals, que substitueixin l'actual Carta de la ONU, però potser es podria regular que en situacions de gran crisi humanitària, el vet d'un membre del Consell de Seguretat no pugues immovilitzar possibles intervencions....

c) Centenars de milers de persones han fugit com a conseqüència de la guerra, gran part d'elles cap a Europa. Quins són els requisits perquè una persona immigrant sigui considerada refugiada des de l'òptica jurídica?

Cal diferenciar el dret d'asil, l'estatut de refugiat i la immigració. Inicialment alguns països donaven dret d'asil a persones perseguides `per religió o per causes polítiques en el seu Estat. Després de la Segona Guerra Mundial per garantir un mínim de drets, a les persones que no podien tornar al seu país, conjuntament amb el dret d'asil i la obligació de no ser retornades se'ls dona un conjunt de drets que configuren l'estatut del refugiat. Però refugiat és només qui es acollí a causa d'un temor fonamentat de persecució per raons d'ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social o opinions polítiques. La immigració per causes econòmiques no entra en aquesta categoria, tot i que progressivament es va ampliant el concepte de refugiat (Ex: Refugiats climàtics). Cada país es lliure de donar l'estatut de refugiat, d'acord amb l'ampli marc de la Convenció de Ginebra de 1954 (pensada pel refugiats només de després II GM) i el seu protocol de 1967. L'Article 1 de la convenció, esmenada pel Protocol de 1967 proveeix la definició de refugiat: Una persona que, a causa d'una por fundada de ser perseguit per raons de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social o d'opinió política en particular, es troba fora del seu país de naixement i és incapaç, o, a causa de tal por, no està disposat a servir-se de la protecció d'aquell país; o de qui, per no tenir nacionalitat i estar fora del país de la seva antiga residència habitual com a resultat de tals esdeveniments, és incapaç, a causa de tal por, d'estar disposat a tornar-hi...

d) Quina normativa s'aplica a aquest col·lectiu humà? Quines conseqüències comporta per a la pròpia persona refugiada i per als països d'acollida? S'està respectant en la pràctica aquest marc legislatiu?

Actualment hi conviu la normativa internacional, l'Estatut del Refugiat, la normativa pròpia de cada Estat, i la normativa incipient de la Unió Europea que intenta coordinar els Estats. De fet, podríem dir que cada Estat té una normativa pròpia –més o menys restrictiva depenent de la seva tradició-. Però els Estats membres de la Unió Europea es veuen obligats a coordinar les seves polítiques nacionals, donat que en un espai sense fronteres per a la lliure circulació i residència de persones, les decisions o atorgaments d'Estatut de refugiat d'un Estat afecten a tots.

Aquesta inicial coordinació entre Estats esdevé cada cop més intensa i evoluciona cap a una política pròpia europea, donat que els Estats de la ribera mediterrània reclamen la participació conjunta de tots el membres de la Unió Europea. En tot cas el marc es la Convenció de 1951 i el Protocol de 1967, conjuntament amb tot el cabdal del Dret Internacional dels Drets Humans.

e) Quins canvis normatius convindria aprovar i implementar per respondre de forma òptima a aquest tipus de fenòmens?

En el meu entendre, cal parlar a tres nivells:

Primer el sistema de seguretat i manteniment de la pau es mostra incapaç de donar resposta a la crisi humanitari de Síria entre d'altres. Cal repensar la Carta de Nacions Unides, i la necessària actuació institucional davant greus crisis humanitàries.

En segon lloc la Unió Europea ha actuat de forma molt restrictiva i sovint al marge de les normes sobre refugiats del Dret Internacional. Cal avançar cap a un estatut d'acollida de refugiats més garantista i clar, evitant drames humanitaris previs a la concessió d'asil, i retorn a països pretesament segurs com Turquia.

I en tercer lloc cal treballar per a polítiques reals d'acollida a nivell regional i local, que tinguin autonomia i capacitat d'actuació en el marc comú europeu.

5.- Entrevista amb Javier Villamayor Caamaño

a) Els compromisos assumits per les nostres institucions per a l'acollida de refugiats sirians no s'estan traduint en arribades efectives. A què es deu aquesta disparitat?

b) Segons es dedueix de les informacions aparegudes en els mitjans, encara ens trobem en una fase incipient d'aquest repte. Quants refugiats han estat ja acollits o està previst acollir a curt termini a la nostra ciutat?

c) La major part de les ciutats de destinació mai s'han enfrontat a un desafiament humanitari d'aquesta envergadura. Tenim algun protocol previst a nivell municipal per a aquesta tasca, i si és així, en què consisteix?

d) La crisi migratòria provocada per la guerra ha coincidit temporalment amb un dels moments financers més precaris per a les institucions públiques europees. Quin serà l'impacte econòmic d'aquesta acollida?

e) Quins són els principals reptes als quals ens enfrontem a nivell institucional si la guerra continua i l'arribada de refugiats es manté o augmenta en un futur proper?

Els programes que s'estan duent a terme, a diferents nivells són els següents:

Nivell estatal

- Programa Estatal d'Acollida Temporal per a Sol·licitants d'Asil. És un programa del Ministeri d'Interior i diferents entitats gestionen els programes al territori a nivell de Catalunya. Entre d'altres hi ha Creu Roja i el CEAR (Comitè Espanyol d'Ajuda a les persones Refugiades). A Tarragona l'entitat gestora és la Creu Roja. El programa té una durada aproximada d'1 any i mig, dividit en 3 fases:

- 1 Fase Acollida Temporal: les persones refugiades tenen dret a una acollida residencial per un període de 6 mesos amb possibilitat de pròrroga per un màxim de 3 mesos més.
- 2 Fase Integració (6 mesos amb possible pròrroga de 3). Encaminada a aconseguir la plena inserció d'aquestes persones en la societat. En aquest punt, ja són les persones refugiades les que assumeixen el lloguer de l'habitatge, encara que compten amb ajuda de l'entitat per cobrir necessitats bàsiques.

- 3 Fase Autonomia. En aquesta fase es completa la seva inserció. Té una durada de 6 mesos i ja no reben suport per part de la Creu Roja o d'altres entitats gestores, tan sols se'n gestiona la derivació a Serveis Socials si es troben en una situació de vulnerabilitat

- Hi ha també altres programes gestionats pel Ministeri de Treball Migracions i Seguretat Social. En aquest enllaç hi ha diferent informació sobre aquests programes:

<http://extranjeros.mitramiss.gob.es/es/ProteccionAsilo/index.html>

Catalunya

- Programa Català de Refugi gestionat per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania. Poden acollir-s'hi les persones refugiades que hagin acabat el programa estatal sense haver assolit una autonomia personal suficient tot i que, excepcionalment, s'atendran també les persones refugiades que hagin deixat el programa estatal per altres raons justificades i que es trobin en situació d'exclusió social. Més informació a:

<https://web.gencat.cat/ca/actualitat/detall/Programa-catala-de-refugi>

- Tot i no ser un programa, també hi ha el Comitè d'Acollida a les Persones Refugiades amb voluntat de coordinar amb caràcter interdepartamental i interadministratiu l'impuls de les polítiques sectorials d'acollida a les persones demandants de protecció internacional o refugiades.

http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/el_departament/organs_de_participacio/comite-per-a-lacollida-de-les-persones-refugiades/

És molt interessant la pàgina que han creat que contempla tot una sistematització de recursos: <http://refugee.cat/ca/home-ca/>

Nivell municipal

Al ser els municipis els receptors finals de les persones nouvingudes, s'estan duent a terme diferents iniciatives a nivell municipal i intermunicipal:

- Xarxa Catalana de Ciutats Refugi amb l'objectiu de coordinar les accions dutes a terme des de diferents consistoris, l'Ajuntament de Tarragona en forma part des del 28/09/2015, quan es va dur a terme una moció d'adhesió.

Des del Departament de Cooperació de l'Ajuntament de Tarragona <https://www.tarragona.cat/cooperacio/tgncoop/tarragona-amb-les-persones-refugiades-1> s'estan duent a terme diferents línies d'actuació:

- Cooperació indirecta. Mitjançant les convocatòries de subvencions per a les ONG a través de les 3 línies de subvencions: Cooperació Internacional (CI), Educació per al Desenvolupament (EpD) i Acció Humanitària (AH), en el cas d'aquesta última cal dir que des de l'any 2017 aquesta subvenció ha incorporat com una de les línies estratègiques "l'atenció a les persones en situació de refugi".

- Cooperació directa. Accions dutes a terme des del departament per sensibilitzar a la ciutadania sobre la situació de les persones en situació de refugi (exposicions, xerrades, cinefòrum...)

- Accions transversals. Són aquelles que es duen a terme a diferents nivells, ja sigui interdepartamental (Joventut, Serveis Socials) o interinstitucional. Entre aquestes últimes cal destacar la dinamització que es du a terme, des del departament de cooperació, de la Taula Local per a les Persones Refugiades de Tarragona que té per objectiu establir i millorar els mecanismes de suport per a les persones refugiades a Tarragona.

6.- Entrevista amb Rita Grané Moro

a) Estem assistint a un èxode massiu de ciutadans sirians que fugen de la guerra, majoritàriament amb destinació al continent europeu. Com valora la reacció de les nostres autoritats davant aquesta crisi humanitària?

De les autoritats catalanes molt bé (autonòmiques i locals) perquè en tot moment han estat disposades a organitzar-se i acollir. De les autoritats espanyoles molt malament, ja que han fet el contrari i no han atorgat l'estatus de refugiats a moltes persones. Tot i això el treball en Xarxa, de col·laboració entre les diferents administracions i les entitats socials no ha estat bo.

b) Diferents organitzacions de voluntariat estan col·laborant amb les institucions en l'acolliment de les famílies nouvingudes. En què consisteix aquesta tasca i quina ha estat la resposta dels voluntaris?

A Punt de Referència hem col·laborat en 2 programes:

- El programa de mentoria impulsat pel Pla Català de Refugi: hem ajudat a omplir de contingut metodològic una iniciativa que no estava gens organitzada. Hem format als tècnics que havien de fer l'acompanyament de les relacions de mentoria i durant els 8 mesos inicials hem estat supervisant aquestes relacions de mentoria.
- Programa de refugiats universitaris de la Universitat de Barcelona: hem incorporat a 3 estudiants refugiats sirians al nostre programa Acull, d'acolliment familiar. Hem format a les Famílies acollidores, hem fet el seguiment Socioeducatiu de les estudiants i de les relacions amb les Famílies.

c) L'acompanyament dels refugiats mitjançant programes de mentoria permet un coneixement directe del drama viscut per aquestes persones. Quines són les seves principals inquietuds en arribar al nostre país?

Les de qualsevol persona immigrant: aconseguir la documentació que els permeti residir legalment al nostre país i treballar. Trobar una feina i/o finalitzar unes estudis. Tenir un lloc on viure. Aprendre la llengua.

d) Hi ha certs dubtes sobre el caràcter provisional o definitiu amb el qual arriben els refugiats a Europa. De quina manera s'ha dissenyat l'acolliment d'aquestes famílies tenint en compte aquestes dues possibles eventualitats?

El disseny de l'acollida de famílies refugiades correspon al govern espanyol. Consta de varies fases però està pensat perquè en 6 mesos la família trobi

un lloc on viure i una feina. Seria millor que demanis informació a les entitats que es dediquen a aquesta primera Acollida (CEAR, Creu Roja, Cepaim...).

e) Encara que la major part dels refugiats està encara per arribar, quines són les conclusions que es poden extreure de la tasca realitzada fins a la data, amb vista a millorar l'acompanyament a les persones nouvingudes?

Que el principal escull és disposar de la documentació que els permeti treballar. I això el govern espanyol hi posa moltes dificultats pel que s'està acollint a moltes Famílies que al cap de 6-12 mesos se'ls denega el refugi i es queden com a ilegals al nostre país. Si això no es soluciona l'únic que s'està fent és generar una borsa d'immigració sense possibilitats d'accés a cap recurs i abocats als abusos per la seva máxima vulnerabilitat.

7.- Entrevista amb Khadija

a) ¿Cuándo tomaste la decisión de abandonar tu país? ¿Cuál fue la razón o las razones que te animaron a venir a Europa?

Soy de Siria, decidimos marcharnos debido a la guerra. Salimos de Siria el 11/05/2013 hacia el Líbano, de Líbano fuimos a Egipto y estuvimos un año y medio, pero nos fuimos debido a la inseguridad y conflicto que vive el país, de Egipto nos fuimos a Turquía, estuvimos cuatro meses, de Turquía nos fuimos a Grecia, llegamos en patera ilegal pagando a una mafia. En Grecia estuvimos un año en un campo de refugiados hasta que nos dieron la oportunidad de irnos a España.

b) ¿Has venido sola o acompañada por familiares y amigos? ¿Habéis logrado permanecer juntos en la ciudad de destino?

No teníamos un destino concreto, solo queríamos salir de Siria. Nos fuimos toda la familia, pero uno de los hijos se quedó en Turquía, ahora quiere venir a España para reunirse con nosotros ya que la situación allí para los refugiados no es buena.

c) ¿Cómo has sido recibida en nuestro país? ¿Tu experiencia aquí está respondiendo a las expectativas que tenías cuando decidiste venir?

Nos han recibido muy bien desde un principio, estoy muy contenta.

d) ¿Tienes claro si piensas volver a tu hogar, quedarte en nuestro país, o trasladarte finalmente a otro lugar?

No puedo volver a Siria, allí no tengo nada y la situación del país es todavía de conflicto. Nos quedaremos en España.

e) ¿Crees que las autoridades europeas están comportándose correctamente en esta crisis? ¿Qué debería cambiar?

Estuvimos en un campo de refugiados en Grecia y la situación es insostenible, muy mal. Deberían hacer algo respecto a eso.